„ A MUNKA VILÁGÁNAK BIZTONSÁGÁÉRT”

Beszámoló
a 2009. év ellenőrzési eredményeiről

Tartalomjegyzék

1. Ellenőrzések eredményei 3

1.1 Társhatósági ellenőrzések 5

1.1.1 Munkavédelmi ellenőrzések tapasztalatai a téli ellenőrzéssorozatban
1.1.2 Munkaügyi ellenőrzések tapasztalatai a téli ellenőrzéssorozatban

1.2 Munkavédelem 8

1.2.1 Kiemelt ágazatok
1.2.2 Súlyos jogsértések
1.2.3 Utóellenőrzések
1.2.4 Főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzések
1.2.5 Munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések/
fokozott expozíciós esetek

1.3 Munkaügy 20

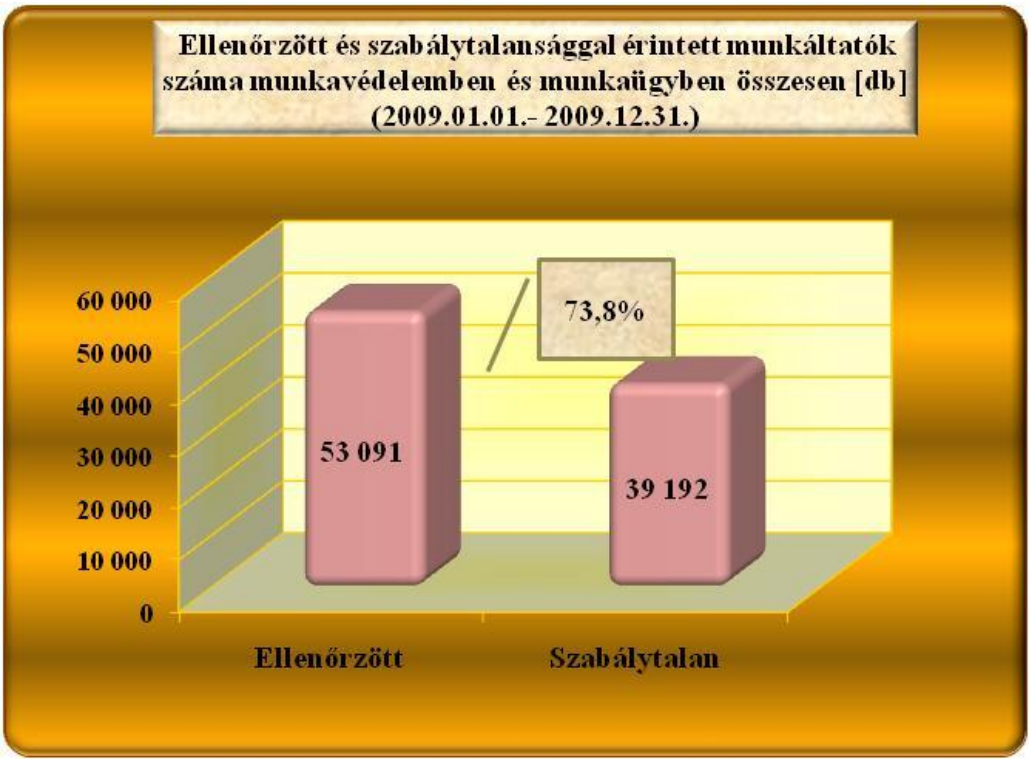
1.3.1 Feketefoglalkoztatás
1.3.2Kiemelt ágazatok
1.3.3 Súlyos jogsértések
1.3.4 Utóellenőrzések
1.3.5 Az ágazati kollektív szerződéssel érintett területek
1.3.6 A munkaerő-kölcsönzés, túlmunka, szabadság
1.3.7 Főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzések

2. Hatósági nyilvántartás 30

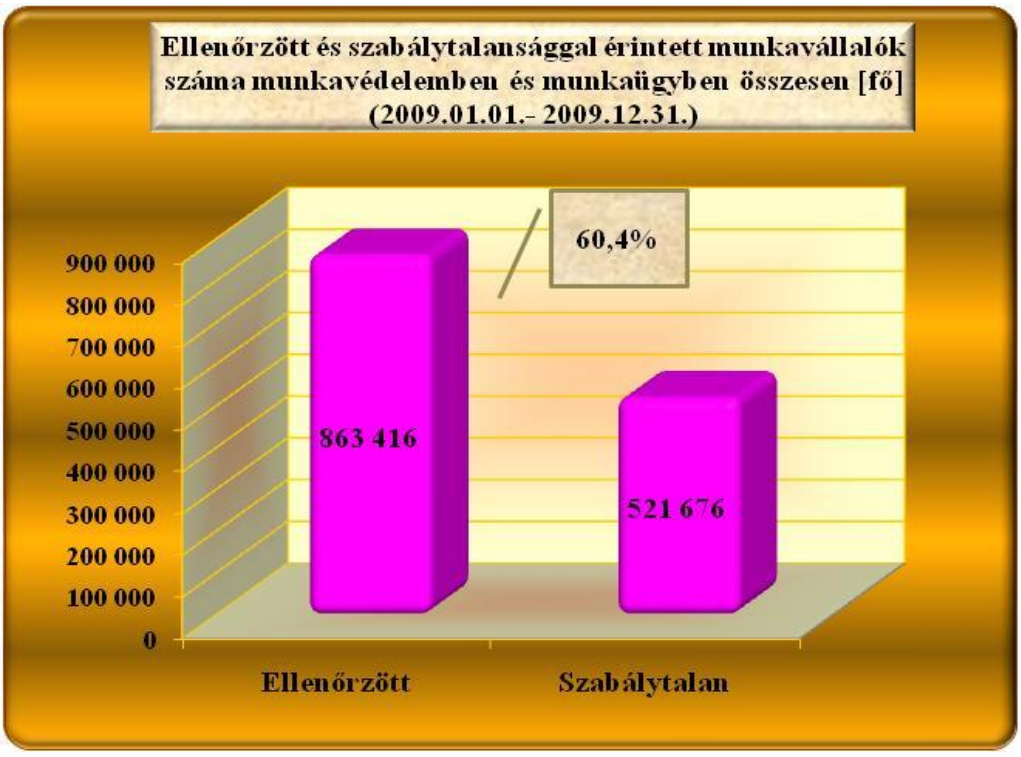
3. Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat 31

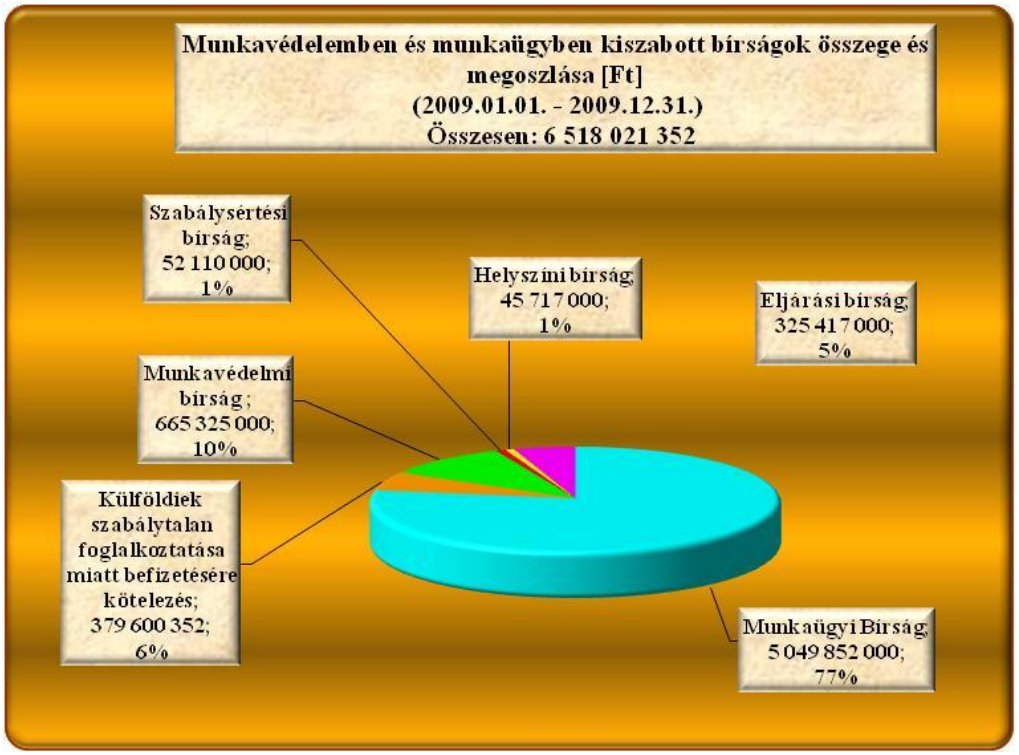
1. ELLENŐRZÉSEK EREDMÉNYEI

Az év során **53 091** munkáltató vizsgálatára került sor. Ebből **39 192-nél találtak szabálytalanságot** a felügyelők, ami az **összes ellenőrzött munkáltató 73,8 %-a.**

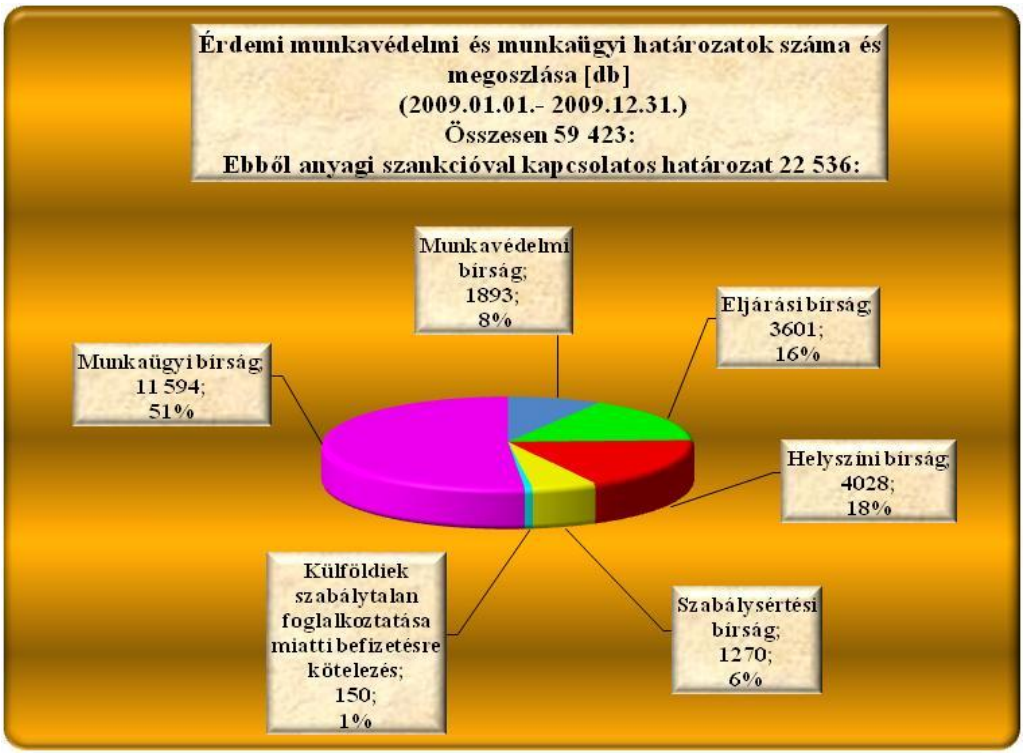
Az ellenőrzött munkavállalók száma **863 416 fő volt,** közülük **521 676-nál volt szabálytalan** a foglalkoztatás, ami az ellenőrzött létszám **60,4 %-a**.

Az összes **kiszabott bírság 6 518 021 352 Ft** volt ebben az időszakban. Továbbra is rendkívül magas a **feketén foglalkoztatottak száma,** ebben az időszakban a hatóság **56 206-**nál állapította meg ezt a szabálytalanságot.

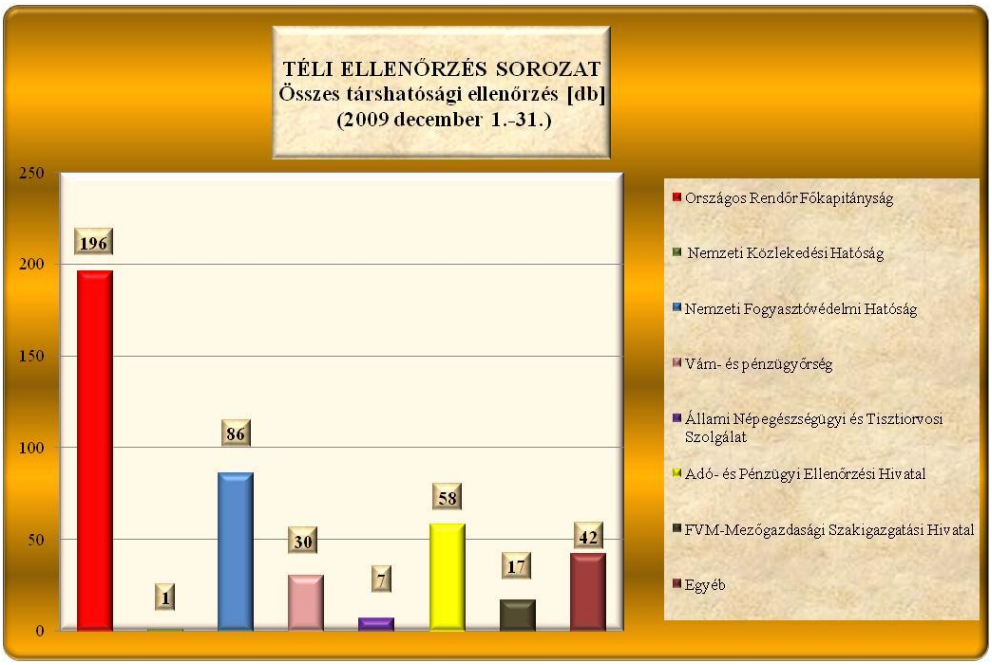
Az ellenőrzések eredményeként **59 423 határozat** keletkezett, a hatóság **7 900** alkalommal élt **figyelemfelhívással** az ellenőrzései során. Ez is jelzi, hogy **nem célunk** a bírság kiszabása, hanem a törvényes foglalkoztatás mind teljesebb körű megvalósítására törekszünk.

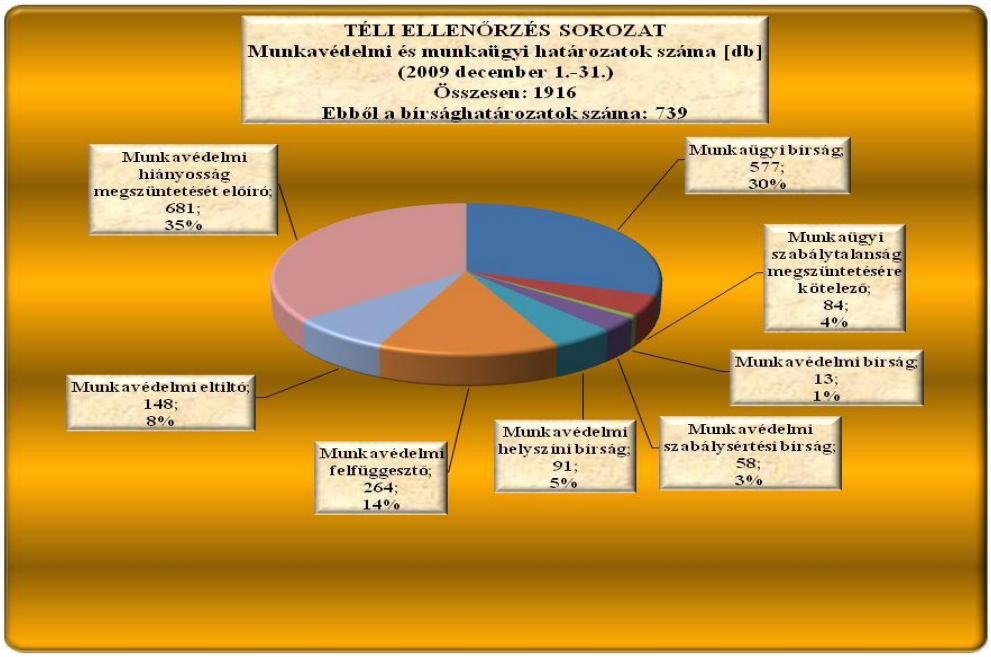

1.1 TÁRSHATÓSÁGI ELLENŐRZÉSEK

Az OMMF az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően 2009-ben is részt vett a társhatóságokkal közös ellenőrzéseken (Kikelet II., Pünkösd, Kánikula II., szüreti ellenőrzés, téli ellenőrzéssorozat). A célvizsgálatokról készített beszámolók az előző negyedéves összeállításokban szerepelnek, melyek az OMMF honlapján tekinthetők meg.

Hatóságunk a **téli ellenőrzéssorozatban 418 (fő) munkatárssal vett részt**, az ellenőrzések Magyarország valamennyi megyéjében és Budapesten zajlottak. Az OMMF által ellenőrzött **munkáltatók száma: 1948,** melyből **szabálytalan 1452 (74%)** volt. Az OMMF által ellenőrzött **munkavállalók száma: 16 994 fő,** ebből a **szabálytalanul foglalkoztatott munkavállalók száma: 6 977 fő (41%) volt. Közülük 1092 főt foglalkoztattak feketén.**

1.1.1 Munkavédelmi ellenőrzések tapasztalatai a téli ellenőrzéssorozatban

A munkáltatókra vonatkozóan megállapítható, hogy az **összes munkavédelemben ellenőrzött munkáltató 91,5%-a nem tett eleget a jogszabályokban foglalt kötelezettségeinek**, amely csaknem 12%-os emelkedést mutat a 2008. évi Téli fogyasztóvédelmi eredményekhez képest (2008. évben ez az arány 79,6%).

A feltárt **szabálytalansággal érintett munkáltatók** ágazati megoszlása az eltelt 1 év alatt lényegében nem változott, csupán a 2008. évben „vezető" feldolgozóipar (34,4%) helyét, az akkor második helyen levő kereskedelem (28,0%) vette át. Az eljáró felügyelők 2009. évben a kereskedelemben (38,3%), valamint a feldolgozóiparban (24,7%) tapasztalták a legtöbb szabálytalanságot.

Jelentős negatív irányú változás történt a feltárt **szabálytalansággal érintett munkavállalói létszámnál is**, amely 2009-ben 11%-os emelkedést mutat az előző évhez képest (2008. évben ez az arány 20,7%). Az emelkedés valamennyi ágazatban egyenletesen oszlott meg a 2008. évi adatokhoz viszonyítva, amely a feldolgozóiparban 38,4%, a kereskedelemben pedig 34,5%.

Az ellenőrzés során megállapítható volt, hogy munkavédelem szempontjából továbbra sincs jelentősége az ellenőrzések időpontjának (tavasz, nyár ősz, tél, húsvét, karácsony, stb.), hiszen a munkavédelmi hiányosságok minden időszakban, az adott munkaterületre, munkavégzésre jellemző módon jelentkeznek.

A karácsonyi vásárok munkahelyein érződött legjobban a korábbi célvizsgálatok kedvező hatása, a kereskedők általában már ismerik az előírásokat, és megtették a szükséges intézkedéseket (pl. kockázatértékelés, az elektromos eszközök, berendezések felülvizsgálata, a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatainak elvégzése, egyéni védőeszközök biztosítása stb.).

A kereskedelem és vendéglátás területén a korábbi hasonló időszakhoz viszonyítva csökkent az AM-könyvvel alkalmazott munkavállalók száma. A munkáltatók szerint a forgalom nem indokolta az előző évek ünnepei során megszokott számban történő alkalmazásukat.

Jelentős munkavállalói létszámcsökkentés tapasztalható a feldolgozóipar területén. A nehéz anyagi helyzetben lévő vállalkozásoknál sok esetben a pénzhiány a biztonság rovására megy, hiszen egyes esetekben már az állagmegőrzés finanszírozása is komoly problémát okoz. A fenti okra vezethető vissza az a több munkáltatónál is jelentkező hiányosság, hogy az érintésvédelmi szabványossági felülvizsgálat érvényességi ideje lejárt az ellenőrzéskor.

A munkavédelemben ellenőrzött munkáltatók száma **839 volt, melyből 768 (91,5%)** esetében állapítottak meg a felügyelők szabálytalanságot. Az ellenőrzött munkavállalók száma: **11 133 fő,** ebből szabálytalansággal érintett **3 532 fő** (31,7%) volt. Feltárt feketemunkás: **87 fő** (2,5%).

1.1.2 Munkaügyi ellenőrzések tapasztalatai a téli ellenőrzéssorozatban

A korábbi akcióellenőrzéseknek és a média tájékoztatásának köszönhetően a munkáltatók és a hatóságokkal kapcsolatba kerülők nagy részét nem érte váratlanul az év végi kiemelt vizsgálat.

A munkaügyi ellenőrzés a vizsgált munkáltatók majdnem 2/3-ánál talált munkaügyi jogsértéseket, amelyek a munkavállalók ugyanilyen arányát érintették. Csökkenő mértékű, de még mindig a **feketefoglalkoztatás** a meghatározó munkaügyi szabálytalanság: a szabályszegéssel érintett munkavállalók harmada **(30%)** bejelentés nélkül dolgozott.

A feketemunkások ágazati megoszlási aránya: Annak ellenére, hogy a vizsgálatok alig negyede esett az építőiparra, mégis ebben a szektorban foglalkoztatták bejelentés nélkül dolgozók 34 %-át. E jogsértési arány csak 20 % volt a **kereskedelmi-vendéglátóipar**i vállalkozások körében, habár minden második ellenőrzés ezt a területet érintette. A munkaterületek, vásárok **személy-és vagyonvédelm**ét ellátó vállalkozások esetében a feketefoglalkoztatás aránya megegyezett az erre az ágazatra eső ellenőrzések arányával (10%). Ez akár javulásnak is tekinthető, figyelemmel arra, hogy 2009-ben - az ellenőrzési adatok alapján - ez az ágazat tartotta el a bejelentés nélkül foglalkoztatottak legnagyobb arányát.

A feketefoglalkoztatás mellett jellemzően előforduló jogsértés a **munkaidő-nyilvántartás hiánya**, valamint a **munkaidővel, pihenőidővel és rendkívüli munkavégzés**sel kapcsolatos szabályszegések. E jogsértések többnyire a kereskedelmi, vendéglátó-ipari és feldolgozóipari vállalkozások körében voltak fellelhetőek. A munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos hiányosságok sokszor az AM könyvvel történő foglalkoztatáshoz kapcsolódnak, mert a munkáltatók többsége úgy tudja, hogy e foglalkoztatási formánál nem kell nyilvántartani a teljesített munkaidőt.

A **jogsértések többsége** nem magyarázható a jogi szabályozás ismeretének hiányával, inkább a **jogszabályok kijátszására tett kísérlet**ekkel. Természetesen mindez nem mondható általánosságban, számos munkáltató a jogszabályok megtartásával foglalkoztatja munkavállalóit. Előfordult a karácsonyi ünnep miatt egyrészt az, hogy a munkáltató a nagy forgalom okán valamennyi munkavállalóját több napon keresztül foglalkoztatta **pihenőnapok kiadása nélkül**, másrészt, hogy újabb munkavállalókat kívánt foglalkoztatni szintén a nagy forgalom miatt, akik munkaviszonyát nem rendezte.

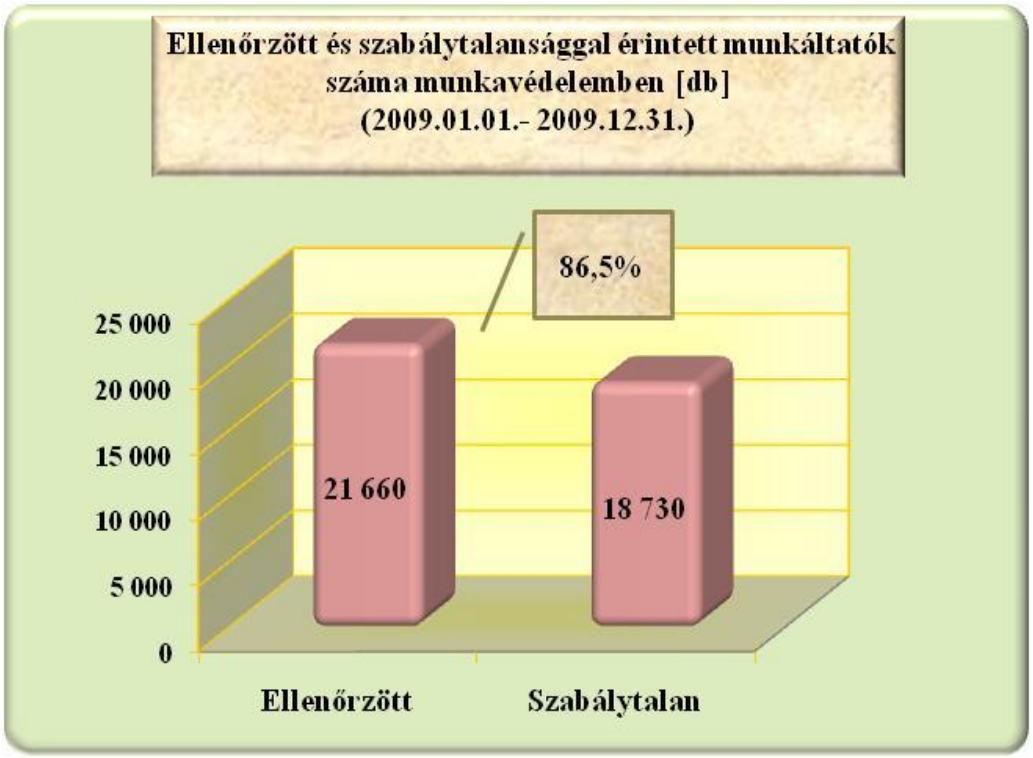
A **hétvégi**, rendes munkaidőn túli **ellenőrzések** tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a karácsonyi vásárokban sok munkáltató nem alkalmaz munkavállalót, saját maga dolgozik. Ugyanakkor azon vállalkozásoknál, - amelyek a hétvégi karácsonyi vásárokon az árusítást munkavállalóikra bízzák, - nagyobb számban fordult elő munkaügyi szabálytalanság, mivel a munkáltatók ilyenkor nem tartanak a munkaügyi ellenőrzésektől, váratlanul éri őket. Erre utal az is, hogy a hétvégi ellenőrzések a vizsgálatba vont munkavállalók 70%-át érintően tártak fel munkaügyi szabálytalanságot.

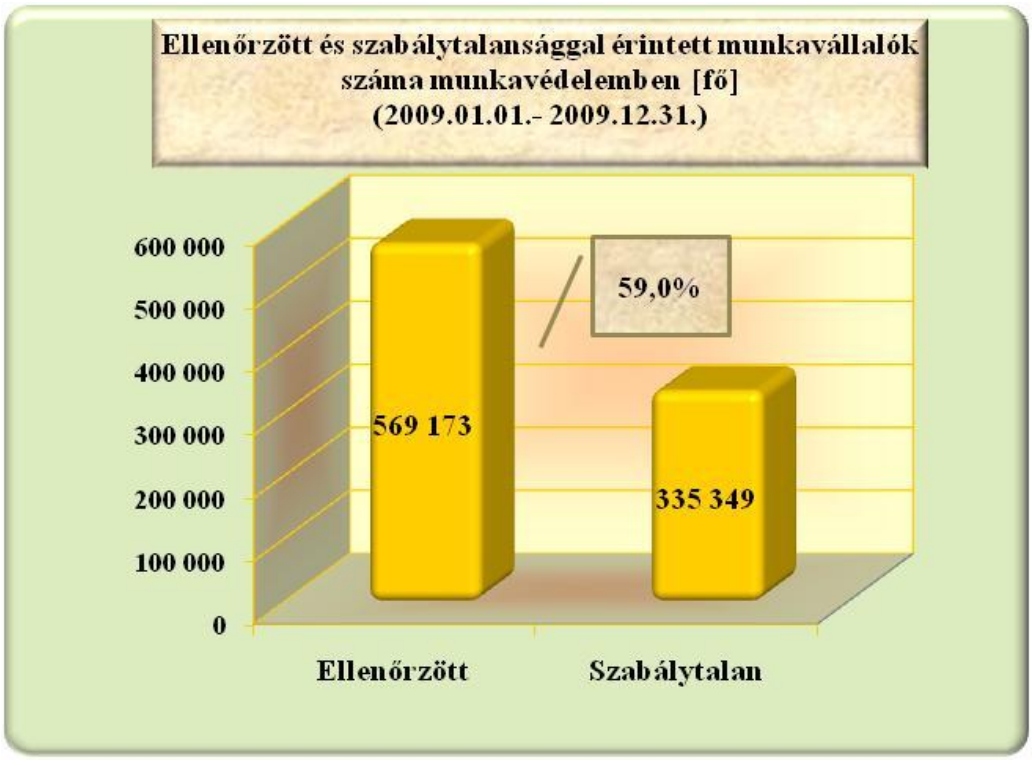
1.2 MUNKAVÉDELEM

Az OMMF az ellenőrzései során nagy hangsúlyt helyez a munkahelyi súlyos baleseteket, foglalkozási megbetegedéseket és fokozott expozíciós eseteket előidéző veszélyforrások és egészségkárosító hatások feltárására, megelőzésére, és arra hogy ezek ellen minél hatékonyabban intézkedjen.

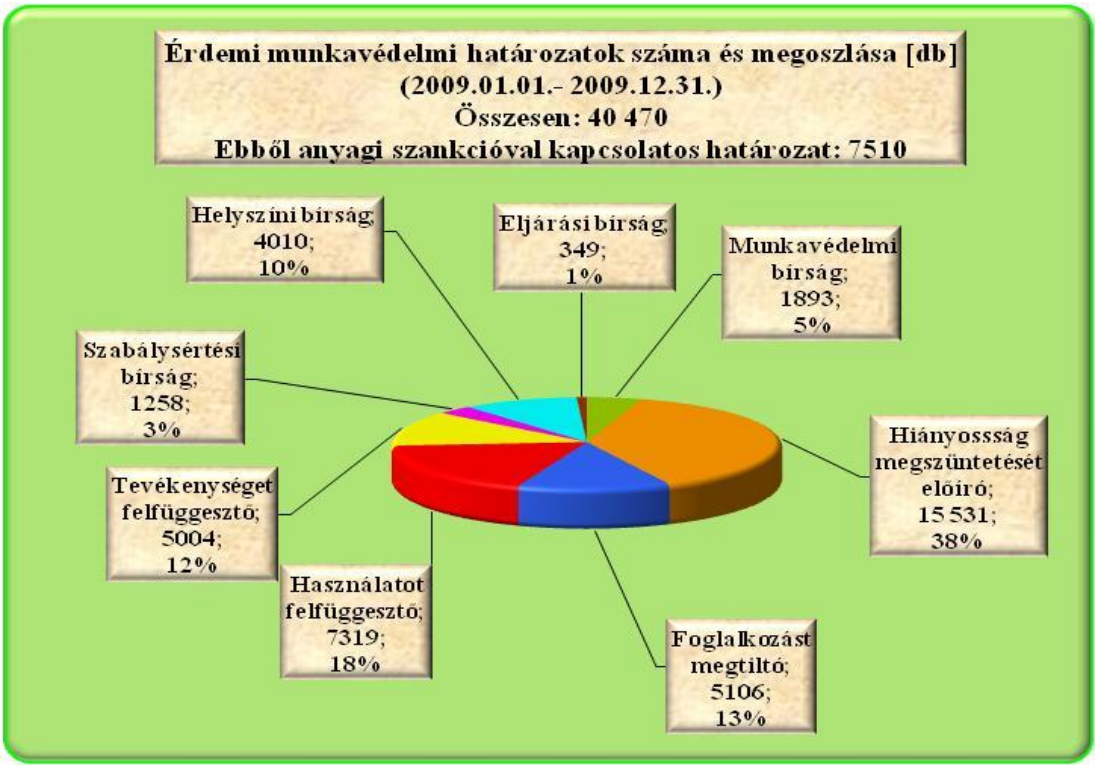
Az ellenőrzések fő irányát azok a nemzetgazdasági ágazatok adják, amelyekben a legtöbb munkabaleset vagy foglalkozási megbetegedés fordul elő, illetve ahol a tevékenységek során a munkavállalók veszélyeztetése gyakoribb vagy súlyosabb (pl. építőipar- /autópályaépítés, feldolgozóipar, gépipar, mezőgazdaság).
2009-ben összesen 3 nagy országos célellenőrzésre (Kikelet II., Kánikula II. és Téli célvizsgálat) valamint ezek mellett több, kiemelt terület illetve tevékenység (strandfürdők, bányászati munkahelyek, augusztus 20-i ünnepségek közelében lévő építés-kivitelezési munkaterületek, szürettel összefüggő munkák, szociális foglalkoztatók) cél-, illetve akcióellenőrzésére is sor került.

A **munkavédelmi ellenőrzések** 2009. január 1-jétől 2009. december 31-ig **21 660 munkáltatóra** terjedtek ki, amelynek során a felügyelők ellenőrizték az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülményekre vonatkozó szabályok betartását. Az építőipari ágazatban **7170,** a feldolgozóiparban (a gépiparral együtt) **6572,** a mezőgazdaságban **941,** a kereskedelmi és vendéglátó ipari ágazatban összesen **4704** munkáltatót ellenőriztek a munkavédelmi felügyelők.

Az ellenőrzött munkáltatók **86,5 %**-ánál tapasztaltunk valamilyen szabálytalanságot, melyek a munkavállalók **59 %**-át érintették. Súlyos szabálytalansággal érintett létszám **104 828 fő**, amely e körben a munkavállalók **31,3 %**-a.

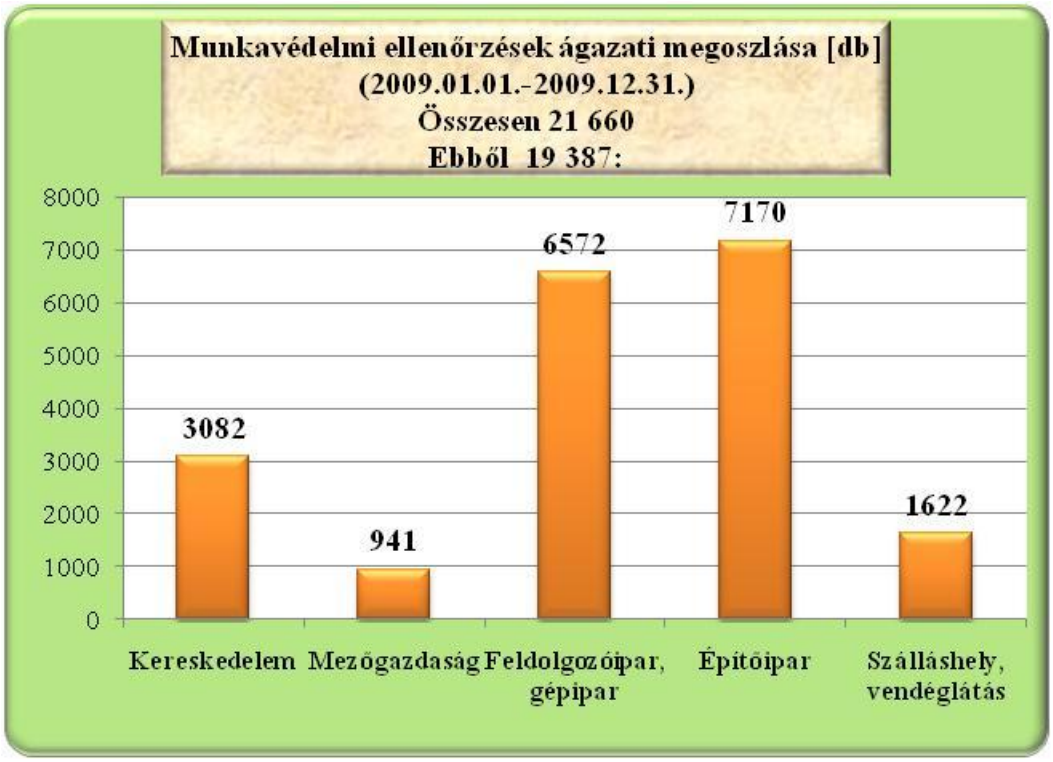
Az ellenőrzések eredményeként **40 470 db munkavédelmi határozat** keletkezett, amelyekben **összesen 104 066 intézkedést** hoztak a munkavédelmi felügyelők. A kiadmányozott határozatok közül jól láthatóan az azonnali intézkedéseket foganatosító és a hiányosságok megszüntetésére kötelező határozatok száma a meghatározó. A **17 429** azonnali intézkedés és a **15 531** hiányosság megszüntetését előíró határozathoz képest **1893** esetben szabtak ki munkavédelmi bírságot. Az összes pénzbírság – a szabálysértési, a helyszíni, az eljárási és a munkavédelmi – **18,5 %**-a az érdemi munkavédelmi határozatoknak.

1.2.1 Kiemelt ágazatok

A felügyelők 2009-ben a kiemelt veszélyességű ágazatok közül legnagyobb számban az építőiparban tartottak ellenőrzéseket. Nagy számban ellenőriztek a feldolgozó- és gépiparban valamint a veszélyesnek nem tekintett kereskedelemben és vendéglátásban.

2009-ben is érezhető volt a gazdasági válság hatása, így a kiemelt ágazatokat is a stagnálás és a recesszió jellemezte. Több beruházást leállítottak, üzemeket zártak be, és csak a támogatási programoknak köszönhetően folytatódott a gazdasági tevékenység egyes területeken.

Az ellenőrzések tapasztalatai alapján a munkavédelemi körülményekre kettősség jellemző, mivel egyes munkáltatók a munkavédelmi költségeken szeretnék „megspórolni” a kieső bevételeiket, míg máshol a – támogatásoknak köszönhetően – az új technológiák alkalmazásával biztonságosabbá vált a munkavégzés.

a. Építőipar

Az építőipar 2009-ben is a kiemelt ágazatok közé tartozott, de a folyamatos nagyszámú ellenőrzés ellenére sem változott jelentősen a munkavédelmi helyzet. **7170 munkáltató**

ellenőrzése eredményeképpen **1216 db munkavédelmi bírsághatározatban** összesen **402 675 000Ft bírságot** szabtak ki, illetve **611 db szabálysértési bírságot** összesen **25 075 000 Ft** összegben. Az eljáró felügyelők **2006** esetben éltek a **helyszíni bírság** kiszabásának lehetőségével **22 572 000 Ft** összegben.

Az építési-kivitelezési munkaterületeken továbbra is a leesés elleni védelem hiánya okozza az egyik legfőbb problémát. A magasban, tetőszerkezeteken végzett munkák esetén nem alakítják ki a kollektív védelmet, és egyéni védelemről sem gondoskodnak, vagy nem követelik meg annak használatát.

Az egyéni védőeszközök használatának elmulasztásával a munkáltatók és a munkavállalók is követnek el szabálytalanságot. A munkáltatók gyakran nem biztosítanak megfelelő egyéni védőeszközt, míg a munkavállalók többször is megszegik az egyéni védőeszközök viselésére, használatára vonatkozó szabályokat, mely általában a munkáltatói ellenőrzések elmulasztására vezethető vissza. A felügyelők többször tapasztalják, hogy a sisakokat, a zuhanás-gátlókat, és a teljes testhevederzetet stb. az autóban, felvonulási konténerben hagyják, vagy nem megfelelően használják, így például a leesés elleni egyéni védelem esetén nem alakítanak ki, nem jelölnek ki kikötési pontokat. A munkáltatók nem érzik a felelősségüket az egyéni védőeszközök használatának ellenőrzésében, nem követelik meg, hogy a munkavállalók a veszélyes munkafolyamatoknál, technológiáknál a veszélyek megelőzése, illetve az egészségkárosító hatások csökkentése érdekében viseljék azokat, ezzel egészségüket, testi épségüket súlyosan veszélyeztetik. Nyáron a nagy hőségnek is szerepe volt abban, hogy a munkavállalók nem viselték a munkáltató által átadott egyéni védőeszközöket.
Az állványok használatával kapcsolatban a leesés elleni védelem hiánya még mindig sokszor tapasztalt hiányosság, ugyanakkor új jelenség, hogy egyre több helyen alkalmaznak korszerű állványrendszereket. Az állványok építése és bontása közben azonban még mindig gyakran járnak el szabálytalanul (a korszerű állványok alkalmazása esetén is).

Jellemző szabálytalanságnak számít, hogy a villamos berendezéseket nem megfelelően alkalmazzák. A feszültség alatt lévő vezetékeket a talajon, közlekedési útvonalakon vezetik keresztül, így mechanikai védelem nélkül azok szigetelésének sérülése miatt fennáll az áramütés veszélye. Az ellenőrzések során gyakran tapasztaltuk, hogy a villamos berendezéseket nem a megfelelő védelmi képességű hálózatról működtetik.

Az ágazatra még mindig jellemző, hogy hiányzik a teljeskörű, a munkabiztonsági és munkaegészségügyi veszélyeket egyaránt feltáró kockázatértékelés. A veszélyek azonosítása általában felületes, mert az „azonnali" kockázatok azonosítására összpontosítanak, jó esetben a baleseti kockázatokat figyelembe veszik, de a hosszú távú, - például a vegyi anyagok, zaj, rezgés stb. által előidézett - egészségkárosító hatásokat figyelmen kívül hagyják. A kisvállalkozók (alvállalkozók) a foglalkozási megbetegedések (pl. zajártalom, kéz-kar rezgés okozta megbetegedések, kémiai kóroki tényezők által okozott bőrbetegségek stb.) és a fokozott expozíció kialakulásának veszélyével sincsenek tisztában, ezért megfelelő megelőző intézkedéseket sem tesznek.

A nagy beruházások esetében sokszor problémát jelent az összehangolás. A felügyelők több esetben tapasztalták, hogy formális a koordináció érvényesülése és a koordinátor szerepe is. Az olyan építési-kivitelezési munkahelyeken, ahol egyidejűleg több munkáltató munkavállalója is dolgozik, a fővállalkozó csak írásban tesz eleget a követelményeknek – azaz csak egy dokumentumon nevezi meg a koordinátort. A gyakorlatban a koordinációt legfeljebb a helyi építésvezető valósítja meg, mivel ő van a helyszínen állandó jelleggel.

Példák:

- A pályaudvar építési munkaterületén a perontető acélszerkezetének korrózióvédelmi tevékenységét végezték, mely során veszélyes minősítésű alapozó festéket és térhálósítót használtak. A veszélyes készítmények biztonsági adatlapjai, illetve a munkáltató munkavédelmi szabályzata szerint a vegyi anyagok használata során a kéz védelmére vegyszerálló védőkesztyű, a szem védelmére védőszemüveg használata szükséges. A munkáltató a tevékenységhez mechanikai védelemmel rendelkező védőkesztyűt adott, mely az ártalommal szemben nem nyújtott megfelelő bőrvédelmet.

- Egy Kft. építési munkahelyén egy hegesztő az épület emeleti födém trapézlemezén elhelyezett építési állványon - az épület födémszintjéhez képest 4 m magasságban lévő - munkaszintjén leesés elleni védelem nélkül végezte a munkáját.

b. Feldolgozó- és gépipar

2009-ben a feldolgozóipari ágazat területén (a gépiparral együtt) **6572 munkáltató** ellenőrzését folytatták le a felügyelők. A feldolgozóipar területén a felügyelők **282** esetben szabtak ki munkavédelmi bírságot, összesen **102 270 000 Ft** összegben. A gépipar területén **162** esetben szabott ki **munkavédelmi bírságot** a hatóság, összesen **62 650 000 Ft** összegben. A feldolgozó- és gépiparban összesen **349 db szabálysértési bírságot** (15 365 000 Ft összegben) valamint **1076 db helyszíni bírságot** (12 414 000 Ft összegben) alkalmaztak a felügyelők.

A feldolgozó- és gépipar területén a leggyakoribb szabálytalanság a biztonsági berendezések hiányából vagy nem megfelelő alkalmazásából adódott. Ilyen hiányosságok jellemzőek a feldolgozóipar szinte minden területére, így például a faiparra, nyomdaiparra és az élelmiszeriparra. A felügyelők gyakran tapasztalták, hogy hiányzik a forgó, mozgó alkatrészek, gépelemek védőburkolata, vagy a megmunkáló szerszámok védőburkolatát a szabványtól eltérően alakították ki.

Az élelmiszeriparban többször tapasztalt szabálytalanság, hogy a padozat kialakítása nem megfelelő, a közlekedési útvonal botlás - és csúszásveszélyes a kiömlött folyadékok miatt, vagy azért, mert a nehéz munkaeszközök mozgatása következtében egyenetlenné vált a felülete.

A munkáltatók sok esetben még mindig nem teljes körű kockázatértékelést készítenek, például csak a munkahelyi balesetekre összpontosítanak - figyelmen kívül hagyva az egészségkárosodás kockázati tényezőit, veszélyforrásait -, mások csupán formálisan, valós tartalom nélkül készítik el azokat. A 10 fő alatti vállalkozások munkavállalói különösen veszélyeztetettek, hiszen jobbára nem rendelkeznek a munkáltatók megfelelő munkavédelmi ismeretekkel, képzettséggel illetve szolgáltatóval, akik közreműködnének az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkafeltételek kialakításában, az egészségkárosodások, munkabalesetek megelőzésében. Bár egyre több munkáltató gondoskodik a megengedett értékekkel szabályozott, munkahelyi kóroki tényezőkkel kapcsolatos munkahigiénés vizsgálatok elvégzéséről, de az ellenőrzött munkáltatók között voltak, akik a munkahelyi zajmérést, illetve – a munkahelyi levegőben megengedett határértékű veszélyes anyagokat, illetve port tekintve – a légszennyezettségi vizsgálatot elmulasztották, vagy nem az előírásoknak megfelelően végeztették el azokat. Az expozíció mennyiségi meghatározásán alapuló kockázatértékelés ismeretében lehetne csak kialakítani a megfelelő megelőzési gyakorlatot a munkahelyen. A munkáltatók a műszeres vizsgálatok hiányában nem tudják megfelelő módon ellenőrizni-értékelni a megtett intézkedéseik hatásosságát sem.

A munkáltatók nem fordítanak kellő figyelmet az egyéni védőeszközök felülvizsgálatára, selejtezésére. Több munkahelyen a vegyi expozíciónak kitett munkavállalók által használt légzésvédő eszközök szűrőbetétjének (gáz - illetve részecskeszűrő) szavatossági ideje lejárt. A védelmi képességgel már nem rendelkező szűrőbetétek cseréjéről a munkáltatók nem gondoskodtak, így fennállt a munkavállalók egészségkárosodásának veszélye.

Példák:

- A munkáltató cipőfelsőrész-gyártó üzemében a 2008. évben történt műszeres munkahelyi légszennyezettségi vizsgálat. A mérési jegyzőkönyvben szereplő eredmények alapján a felhasznált veszélyes anyagak (n-hexán) a munkahelyi levegőben mért koncentrációja a megengedett határérték közelében volt, ezért a mérést végző cég a munkavállalók biológiai monitorozására tett javaslatot, de ezt a munkáltató nem végeztette el.

- Gyógyhatású készítményeket gyártó-és nagykereskedelmi cég analitikai laborjában a munkáltató törött védőplexivel rendelkező gázálarcot adott a munkavállalóknak.

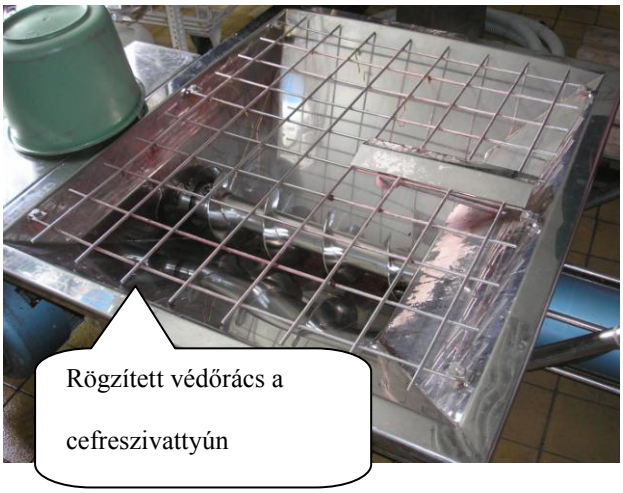
- A fémmegmunkáló műhelyben a munkáltató nem gondoskodott megfelelő védelmi képességű egyéni hallásvédő eszközről. A munkavállalók határérték feletti zajexpozícióban erősen elhasználódott, szakadt hallásvédő fültokot viseltek. A fültok ezen állapotában már nem nyújtotta a munkavállalók számára a megfelelő védelmet, így jelentős volt halláskárosodásuk kialakulásának kockázata.

- Pozitív példaként említésre méltó, hogy bár az ellenőrzött két édesipari Kft. használatban lévő munkaeszközei régiek, de mindkét gondot fordítottak a karbantartásra és lehetőség szerint a modernizálásra. A két munkáltató munkavédelmi helyzete is kiegyensúlyozott, az ellenőrzések során súlyos veszélyeztetést nem tártak fel. Egy harmadik Kft.-nél a gyárban kávé- és kakaóporok csomagolása, a diósgyőri gyárban csokoládéfigurák formázása folyik, maga a csokoládégyártás megszűnt. A munkavédelmi helyzet jó, erre a külföldi tulajdonos odafigyel.

- Pozitív tapasztalatot szereztünk a szüreti vizsgálatok idején több pincegazdaság ellenőrzése során. Az ellenőrzött területeken a technológia nagyrészt automatizált, zárt rendszerű volt. A modern technológiából adódóan biztonságtechnikai hiányosságokat nem tapasztaltunk, a feltárt eltérések a munkavédelmi dokumentációkkal voltak kapcsolatosak. A Kft. telephelyén a technológia teljesen gépesített, biztonsági berendezésekkel ellátott, még a nyitott, természetes szellőzéssel ellátott helyeken is CO_2 (szén-dioxid) érzékelőket és riasztókat szereltek fel. A SO_2 (kén-dioxid) bevitele a technológiában szintén zárt rendszerben történik, de veszélyhelyzet esetére egyéni légzésvédő eszközök is voltak megfelelő számban. A pincészetben minden munkavállalót munkaszerződéssel, szabályosan foglalkoztattak.

c. Kereskedelem és vendéglátás

2009-ben a felügyelők a kereskedelem és vendéglátás területén **4704 munkáltató** ellenőrzése eredményeképpen **79 db munkavédelmi bírsághatározatban** összesen **23 660 000 Ft bírságot szabtak ki,** illetve **142 db szabálysértési bírságot** összesen **5 335 000 Ft** összegben, és **554 esetben** éltek a **helyszíni bírság** kiszabásának lehetőségével **6 347 000 Ft** összegben.
A felügyelők összesen **24 059,** az üzemeltetéssel kapcsolatos biztonságtechnikai hiányosságok miatt **3453,** a létesítmények érintésvédelmével kapcsolatban **950, a** munkaeszközök érintésvédelmi problémái miatt pedig **1665** intézkedést hoztak.

A felügyelők által gyakran tapasztalt hiányosságok a raktározással kapcsolatosak. A tároló állványok rögzítései hiányoznak, így az eldőlés elleni védelmük nem megoldott, maguk az állványelemek deformálódottak és elhasználódottak. Több munkáltatónál a fém polcokat az egyen-potenciálú hálózatba nem kötöttek be.
Az érintésvédelmi előírások betartásával kapcsolatban kettős képet láttak a felügyelők. Az érintésvédelmi szabványossági felülvizsgálatokat általában elvégezték, de előfordult, hogy a jegyzőkönyvben felsorolt hiányosságok szakszerű kijavítását nem tudták igazolni, máshol viszont teljesen elmaradtak a felülvizsgálatok.

Az egyéni védőeszköz juttatással kapcsolatban is többször találtak hiányosságot. A munkáltatók többnyire nem készítették el a juttatási rendet, vagy ha mégis akkor sem teljes körűen, nem minden munkakörre kiterjedően. A konyhai dolgozók gyakran megszegik az egyéni védőeszközök viselésére vonatkozó szabályokat, pl. nem használják a számukra biztosított - elcsúszás veszélye ellen védő - lábbelit.

Kisebb arányban ugyan, mint korábban, de még mindig előfordult, hogy előzetes, illetve (érvényes) időszakos munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatok hiányában foglalkoztatnak. Jóllehet az ellenőrzött munkáltatók általában rendelkeznek a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatának rendjét szabályozó dokumentummal, de a jogszabály szempontjait ennek kidolgozásakor nem vették maradéktalanul figyelembe, illetve a szabályozás nem terjedt ki minden munkakörre (azaz ilyen esetekben a vizsgálatok megtörténte is kétséges). A szükséges vizsgálatok hiányában nem lehetett kizárni, hogy a munkaköri feladatok (pl. kézi anyagmozgatás) elvégzésével járó megterhelés fokozott egészségkárosodás kockázatát jelenti

a munkavállalóknak. Ezek a szabálytalanságok részben arra vezethetők vissza, hogy a munkáltató a szabályozás elkészítésébe nem vonja be a foglalkozás-egészségügyi szolgálatot.

A bevásárló központok vendéglátó-ipari egységeiben a munkavédelmi dokumentációk tartalmával, gyakorlati jelentőségével egyre több dolgozó tisztában van. Ez köszönhető annak, hogy a területet bérbeadó segít a vállalkozóknak ebben.

Példa:

Anyagtárolás tároló állványon, ahol a függőleges fő teherviselő elem sérült, deformálódott.

d. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás

A mezőgazdaság területén **941 munkáltató** ellenőrzését folytatták le a munkavédelmi felügyelők, melynek eredményeképpen **63 db munkavédelmi bírsághatározatban** összesen **32 890 000 Ft bírságot szabtak ki,** illetve **85 db szabálysértési bírságot** összesen **3 525 000 Ft** összegben. Az eljáró felügyelők **163 esetben** éltek a **helyszíni bírság** kiszabásának lehetőségével **1 951 000 Ft** összegben.

A mezőgazdasági munkaterületeken végzett ellenőrzések tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a korábbi tendenciák nem változtak. Az ágazatban az eszközpark rendkívül változatos: elavult, rossz állapotban lévő és a legkorszerűbb gép is megtalálható.
Gyakori hiányosságot jelent, hogy a gépek üzemeltetésével kapcsolatos előírásokat nem tartják be. Jellemző az erő- és munkagépek védőburkolatainak a hiánya, és több esetben elmaradt a veszélyes munkaeszközök munkavédelmi szempontú üzembe helyezése, valamint a veszélyes gépek időszakos biztonsági felülvizsgálata.
Több helyen a villamos szerelvények karbantartása sem megfelelő, a villamos eszközök burkolata nyitott vagy hiányzik.

A mezőgazdaságban némi javulás tapasztalható az AVOP (Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Pályázat) segítségével megvalósított beruházásoknak köszönhetően, de a kisebb gazdaságok munkahelyein a megelőzés gyakran hiányos és szakszerűtlen, amely főként arra vezethető

vissza, hogy a kockázatértékelések nem teljes körűek, nem terjednek ki minden veszélyforrásra, kockázatra illetve valamennyi munkahelyi kóroki tényezőre. Voltak olyan munkáltatók a mezőgazdasági - valamint erdészeti telepeken, akik nem vették figyelembe a kockázatértékelés során a biológiai kóroki tényezők, a zaj-, rezgés- és a felhasznált vegyi anyagok expozíciójából eredő kockázatokat. Ezek hiányában nem tudták meghatározni és biztosítani a munkavállalók számára szükséges műszaki - és egyéb speciális megelőző intézkedéseket (pl. kullancs-encephalitis elleni védőoltás), valamint az egyéni védőeszközöket (pl. védőruházat, légzésvédő félálarc, vegyszerálló védőkesztyű stb.) a foglalkozási megbetegedések megelőzése érdekében.

Példák:

- A Bt. 3 munkavállalója fakitermelést végzett. A munkaterületen a mezőgazdasági traktor generátor jobb oldali ékszíjhajtása burkolatlan volt. A motortér oldala motorháztetővel csak részben rendelkezett, így az ékszíjhajtás érinthető volt. A vezetőfülke hátsó ablakán hiányzott a védőrács, tehát a sodronykötél szakadásakor fenn állt a kezelő sérülésének kockázata. A traktor munkavédelmi üzembe helyezését az ellenőrzés időpontjáig nem végezték el. A közelítési tevékenységhez használt acél sodronykötél külső pászmái szélén elhelyezkedő elemi szálak a traktor vonószemhez való csatlakozásánál szakadtak, sérültek voltak. Ilyen állapotban a sodronykötél teherbírása jelentős módon lecsökkent, így nagyobb teher vontatása esetén fenn állt szakadásának kockázata. A traktort vezető munkavállaló nem rendelkezett megfelelő gépkezelői jogosultsággal a mezőgazdasági traktor kezeléséhez. A motorfűrészt kezelő munkavállaló részére a munkáltató nem biztosított védősisakot, orrmerevítővel ellátott védőlábbelit, arcvédőt, hallásvédő eszközt. A munkáltató 2002. február óta végezte a tevékenységét, de az ellenőrzés idejéig a kockázatértékelést nem végezte el.

- Egy telephelyen az előkészítő helyiség bejáratánál talált 400 V-os villamos kapcsoló szekrény burkolatáról a csavarok hiányoztak. A burkolat ajtaja kézzel könnyen eltávolítható és nyitható volt, az aktív vezetőképes részeket meg lehetett érinteni.
  A villamos kapcsoló szekrényhez a munkavállalók hozzáférhettek, ezért súlyos áramütéses baleset következhetett volna be, súlyos veszélyeztetést jelentve a munkavállalók számára.

1.2.2 Súlyos jogsértések

A kiemelt ágazatok között az építőiparban kimagasló a súlyos munkavédelmi jogsértések száma. Az egyik leggyakoribb hiányosság, hogy nem megfelelően alakítják ki a leesés elleni védelmet vagy hiányzik. A tetőn végzett munkáknál gyakori, hogy a lapos tető esetében sem a szintkülönbség szélénél, sem a 2 m-es határvonalon nem helyeznek el korlátot, míg a meredek hajlású tetőknél – a kollektív védelem kialakítása helyett – kiadott leesés elleni egyéni védőeszköz használatakor nem jelölnek ki kikötési pontot.

Az ellenőrzött munkáltatók között voltak, akik a munkahelyi zajmérést, illetve – a munkahelyi levegőben megengedett határértékkel rendelkező veszélyes anyagoknál és pornál – a légszennyezettségi vizsgálatot elmulasztották, vagy nem az előírásoknak megfelelően végeztették el, így nem tudták megfelelő módon ellenőrizni-értékelni a munkahelyi kockázatokat és a megtett intézkedéseik hatékonyságát sem. Voltak olyan munkáltatók is, akik a szerves oldószerekkel dolgozó munkavállalók esetében - az időszakos munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat keretében szükséges - biológiai monitorozásról nem

gondoskodtak, annak ellenére, hogy a felhasznált veszélyes anyagoknak a (pl. xilol, toluol, stb.) munkahelyi levegőben mért koncentrációja a megengedett határérték közelében volt. A biológiai monitorozás hiányában nem lehetett kizárni, hogy a munkavállalókat fokozott expozícióban foglalkoztatják, amelyben a további expozíció idült foglalkozási megbetegedéshez vezethet.

Az építőiparban és vendéglátóhelyeken gyakran előfordult, hogy a munkavállalók munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatait egyáltalán nem, vagy nem a jogszabályban előírtak szerint végezték el. A szükséges vizsgálatok hiányában nem lehetett kizárni, hogy a munkaköri feladatok okozta megterhelés fokozott egészségkárosodás kockázatát jelenti számukra. Jellemző, hogy az időszakos orvosi alkalmassági vizsgálatok elmaradnak az építőgép-kezelői munkakört betöltő munkavállalóknál.

A munkavállalók védőeszközzel történő ellátása gyakran nem volt megfelelő, amely növelte a munkabalesetek, foglalkozási megbetegedések kialakulásának kockázatát. Az elhasználódott, nem megfelelő védelmi képességű egyéni védőeszközök cseréjére még mindig nem fordítottak elegendő figyelmet a munkáltatók, ezzel súlyosan veszélyeztették munkavállalóik egészségét, biztonságát.

1.2.3 Utóellenőrzések

Az utóellenőrzések pozitív tapasztalata, hogy az azonnali intézkedést igénylő szabálytalanságokat a munkáltatók sokszor már a helyszíni ellenőrzések során a felügyelő jelenlétében igyekeznek megszüntetni. Egyes esetekben árnyalja a képet, hogy a felügyelő intézkedéseinek eleget tesznek, míg a hasonló hiányosságokat nem számolják fel. Jellemző a jogkövető magatartás, ugyanis a munkáltatók általában a korábban kifogásolt hiányosságok megszüntetését határidőn belül teljesítették, de az is előfordult, hogy megoldásként otthagyták a munkaterületet.

Negatív példa azonban egy hálóhegesztő gépen bekövetkezett halálos munkabaleset. Az eljáró felügyelő balesetvizsgálat során hozott azonnali intézkedésének ugyanis a munkáltató nem tett eleget, és a munkaeszközt továbbra is úgy használták, hogy a veszélyes teret nem határolták el.

1.2.4 Főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzések

Jellemző volt, hogy ebben az időben a munkavállalók „nyugodtabb” körülmények között dolgoztak, mint főmunkaidőben. Mind a munkáltatók, mind a munkavállalók a szokástól eltérő időben történő ellenőrzéseket általában megértően fogadták és együttműködők voltak. A munkáltatókat már nem érinti váratlanul, ha hétvégén is van munkavédelmi ellenőrzés, mert az akcióellenőrzések során ezzel már rendszeresen szembesültek. A főmunkaidőn kívüli időben a munkáltatók belső ellenőrzése kevésbé rendszeres, ezért ekkor a munkafegyelem és a munkavédelmi szabályok betartása kissé lazul a munkavállalók részéről, mely különösen igaz az egyéni védőeszköz használatában.

1.2.5 A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések/fokozott expozíciós esetek

Az OMMF által vezetett munkabaleseti nyilvántartás 2009. évi adatai alapján, 2009. február 1. és 2009. december 31. között **16257** munkabaleset bekövetkezését jelentették a munkáltatók. A bejelentett események közül súlyos kimenetelű (Mvt. 87.§ 3.) **157** baleset volt, ebből **91** halálos, **28** súlyos csonkulásos.2009. január 1-jétől 2009. december 31-ig a munkavédelmi hatóság összesen 337 bejelentett foglalkozási megbetegedés gyanúját és 107 fokozott expozíciós esetet vizsgált ki, majd ezt követően továbbította a bejelentést a vizsgálati dokumentációkkal együtt az Országos Munkahigiénés és Foglalkozás-egészségügyi Intézet (OMFI) részére a bejelentés teljes körűségének és szakmai megalapozottságának elbírálására.

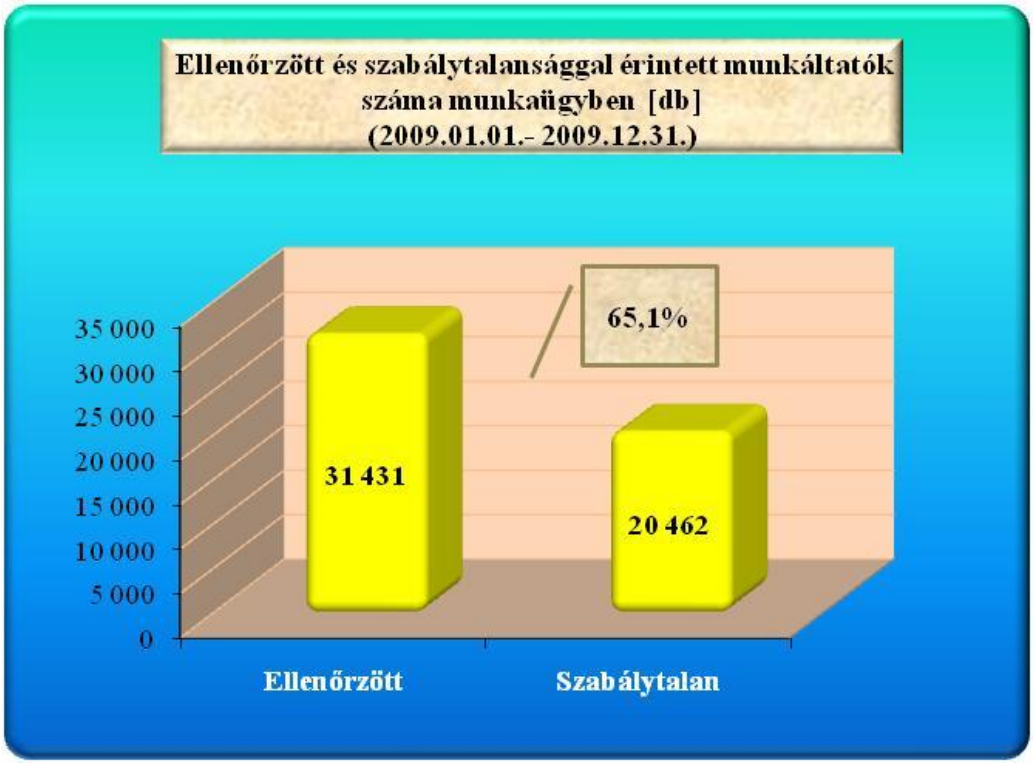
2009.01.01. és 2009.12.31. között bejelentett és kivizsgált foglalkozási megbetegedések (gyanú) és fokozott expozíciós esetek száma

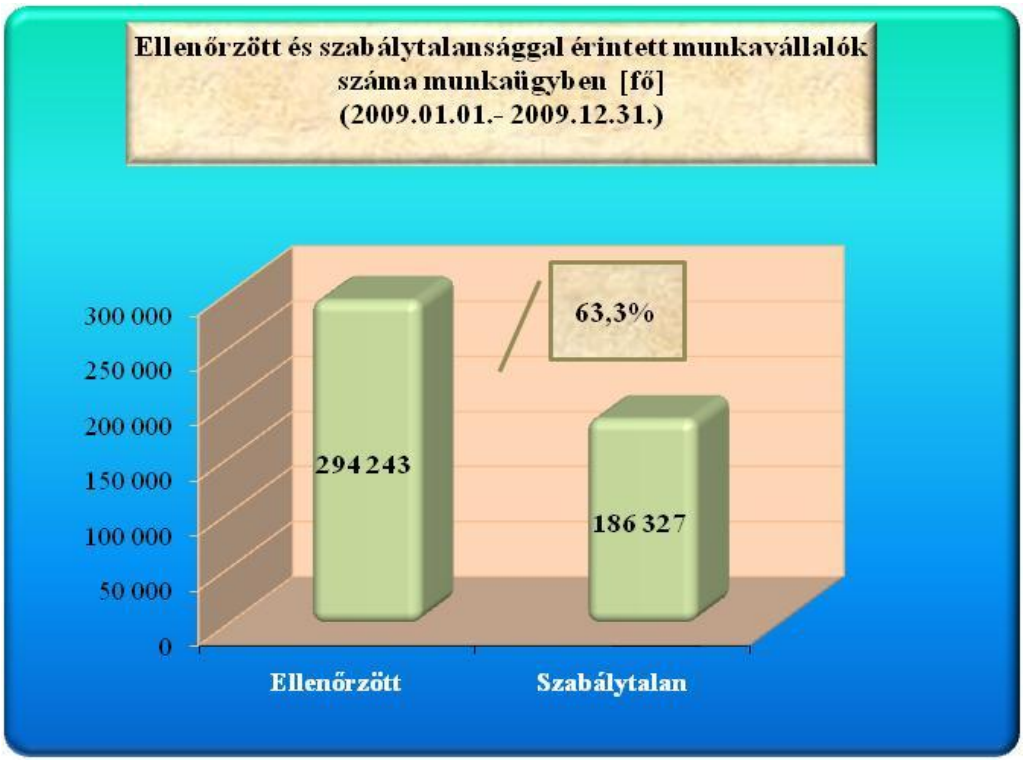
	Nyugat-dunántúli Régió	Közép-dunántúli Régió	Dél-dunántúli Régió	Közép-mo.-i Régió	Észak-mo.-i Régió	Észak-alföldi Régió	Dél-alföldi Régió	Összesen
Foglalkozási megbetegedések száma (esetszám)	**8**	**36**	**191***	**44**	**40**	**8**	**10**	**337**
Fokozott expozíciós esetek száma	**17**	**9**	**39**	**16**	**15**	**11**	**0**	**107**

*Az egykori bányászok szilikózis gyanúja okán tett bejelentések jelentik a kiugróan magas összes esetszám előfordulását.

1.3 MUNKAÜGY

A 2009-ben a munkaügyi hatóság **31 431 munkáltatót** ellenőrzött. Az ellenőrzések a **munkáltatók 65,1%**-ánál találtak munkaügyi jogsértéseket, melyek az ellenőrzésbe bevont **munkavállalók** (294 243 fő**) 63,3 %-át érintették** (2008-ban közel 60%-át, 2007-ben 65 %-át).

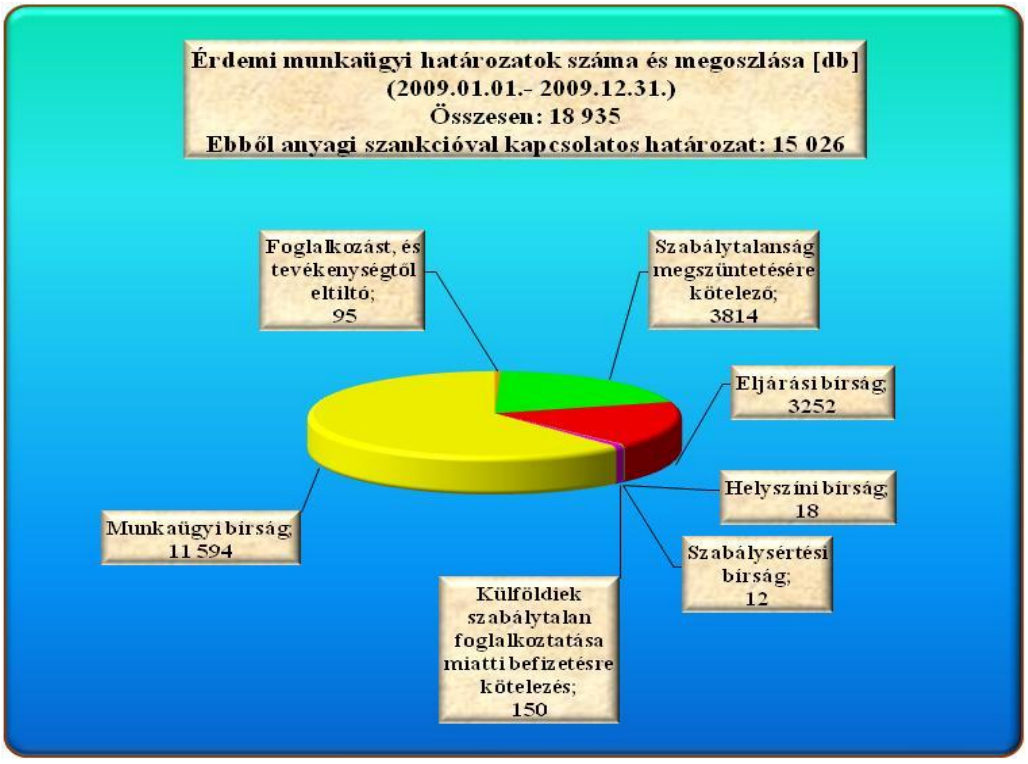

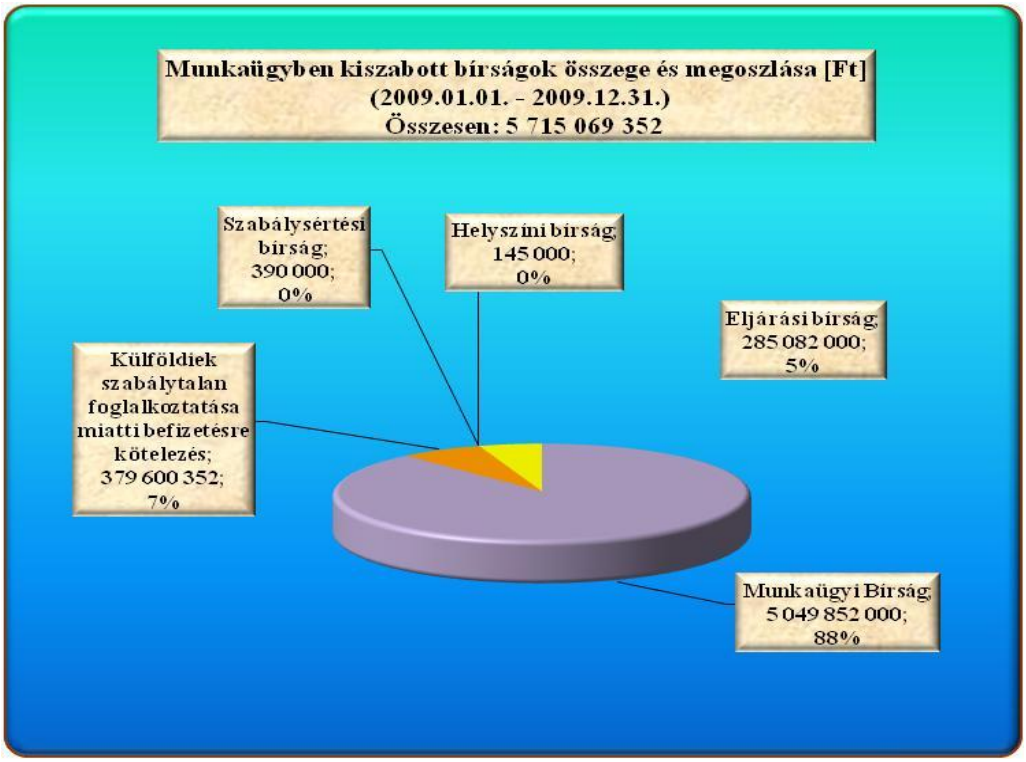
Összességében elmondható, hogy az ellenőrzött munkáltatók közül a szabálytalanul foglalkoztatók aránya az utóbbi három évben változatlan, mint ahogy lényegesen nem változott a szabályszegéssel érintett munkavállalók száma sem.

A feketefoglalkoztatást követően 2009-ben a legtöbb munkaügyi intézkedést a munkáltató **nyilvántartási kötelezettségének** a megszegése miatt hoztak (3 538 db), mely 33 555 fő munkavállalót érintett (a szabályszegéssel érintett munkavállalók 18 %-át). Ez a negatív jelenség 2007-től fokozatosan nyomon követhető (2007. évben 1 701 intézkedés, 13 686 főt érintően, 2008-ban 3 638 intézkedés, 26 793 főt érintően, 2009-ben 3 538 intézkedés 33 555 főnél). Elsődlegesen a feldolgozóiparban fordul elő ez a jogsértés, ahol a munkavállalók 30%-át érinti, majd a kereskedelemben a munkavállalók 16%-át, a pénzügyi, biztosítási tevékenység területén a munkavállalók csaknem 11 %-át.

Magas a **munkaidő, pihenőidő, rendkívüli munkavégzés** szabályainak megszegése 2009-ben, közel 32 000 munkavállaló sérelmére követték el, ami a jogsértéssel érintett munkavállalók 17%-a (2008-ban 35 264 főt, 2007-ben 20 908 főt érintett). A 2008-hoz képest a „visszaesés" annak tulajdonítható, hogy a második helyet elfoglaló nyilvántartási kötelezettség megszegése okán a munkaidő, pihenőidő szabályait már nem lehet eredményesen ellenőrizni. A legtöbbször ezt a rendelkezést is a feldolgozóiparban szegik meg a foglalkoztatók, itt a munkavállalók 35 %-ának sérelmére követték el.

Bár nem a kiemelt jogsértések között szerepel, de 2007-től folyamatosan nő a **minimálbérre (garantált bérminimumra)** vonatkozó rendelkezések megszegése, de ugyanez mondható el a munkaviszony megszűnésével összefüggő **igazolások kiadásával** kapcsolatban is. 2008-hoz viszonyítva a szabályszegéssel érintett munkavállalói létszám mindkét jogsértésnél megkétszereződött, a jogsértéssel érintett munkavállalók 3 %-ára.

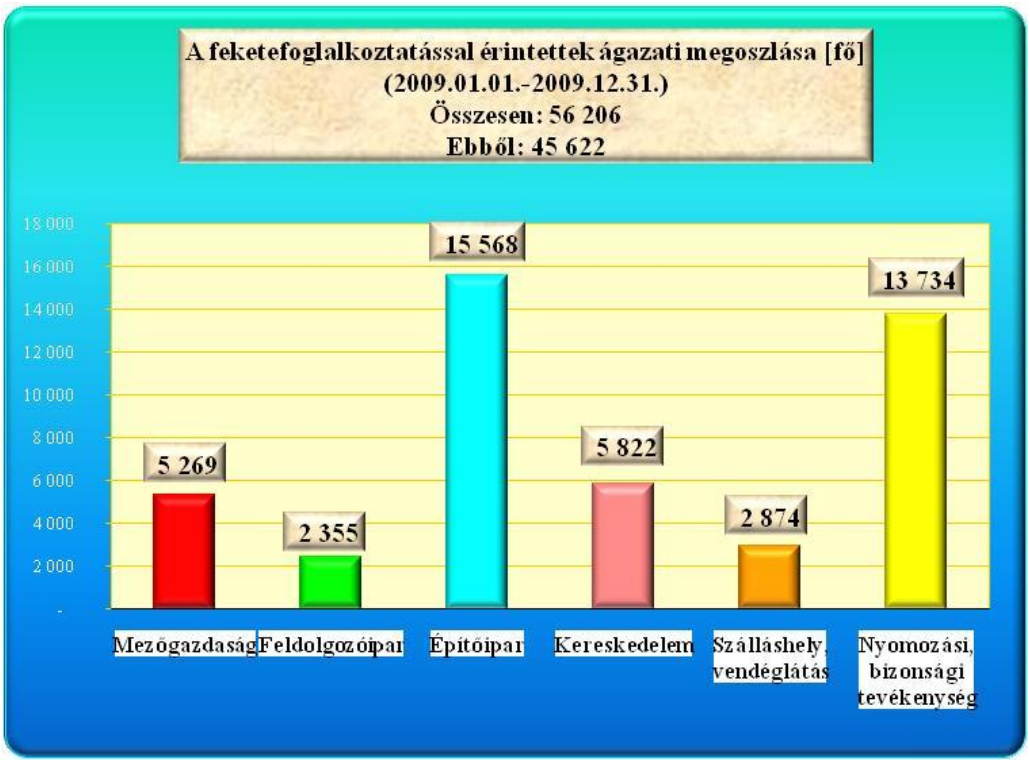

A 2009. évben feltárt jogsértéseket elkövető **20 462 munkáltató közül 11 594 foglalkoztatóval** szemben alkalmazott az OMMF munkaügyi bírságot, összesen **5 049 852 000 Ft összegben**. A szabálytalan munkáltatók 57%-ával szemben éltek a legsúlyosabb munkaügyi intézkedéssel a felügyelőségek és 5 686 esetben a figyelemfelhívás eszközével. (2008-évben 10 658 foglalkoztatóval szemben 5 415 690 000 Ft összegű munkaügyi bírság került kiszabásra és 7 900 volt a figyelemfelhívás)**.**

Tavaly a felügyelőség 11%-kal több munkáltatóval szemben alkalmazta az egyik legsúlyosabb szankciót a 2008-hoz viszonyítva, de 366 millióval alacsonyabb összegben. Ennek oka egyértelműen a 2009. június 1-jétől hatályos Met. 6/A §-ából következik, mely a kiemelt jogsértéseknél kötelezővé tette a bírság kiszabását. Az egy határozatra jutó munkaügyi bírság összege 700 000 Ft, míg az egy felügyelőre jutó munkaügyi bírság összege 5 242 Ft volt 2009-ben.

1.3.1 Feketefoglalkoztatás

Kiemelkedő szabálytalanság változatlanul a **feketefoglalkoztatás,** feltárása 56 206 főt érintett, ami az összes munkaügyi szabályszegéssel érintett munkavállaló 32%-a.

2009-ben is az **építőiparban** volt a legtöbb a feketén foglalkoztatott munkavállaló (15 568 fő) az összes fekete munkás 28%-a, ami 2008-ban is azonos %-ot képviselt, míg 2007-ben több mint 38% volt. 2009-ben az ellenőrzések 32%-át folytatták le ebben az ágazatban.

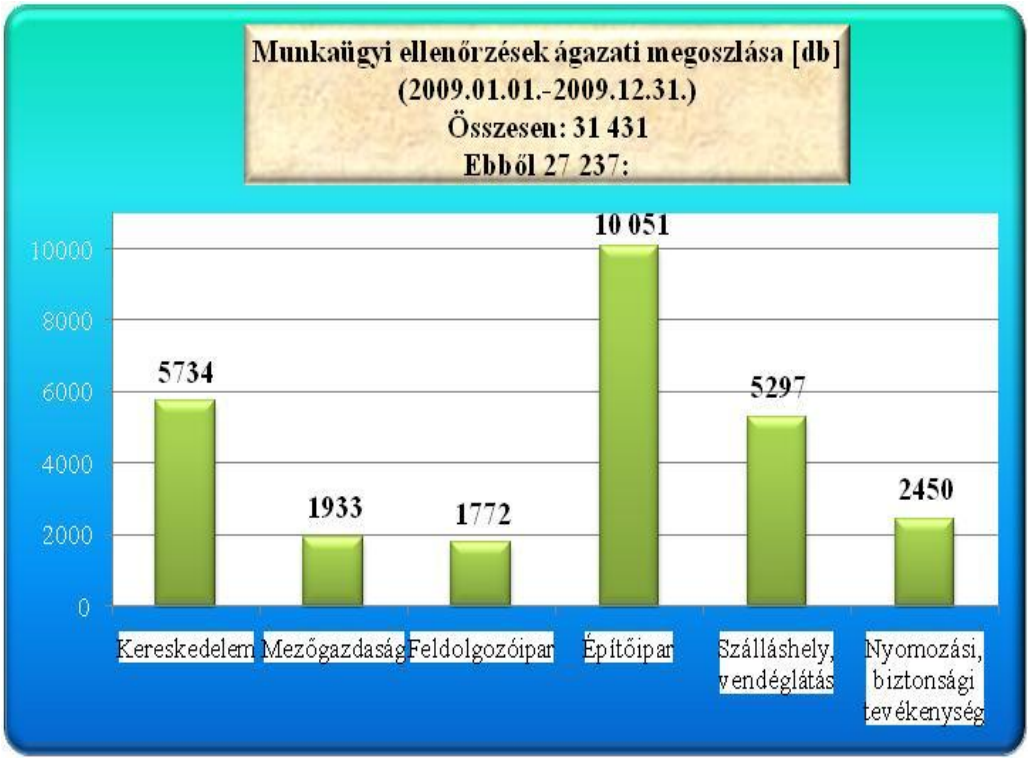
Tavaly az ellenőrzések 8%-a érte el – a 2008-as 6%-hoz képest- a **vagyonvédelmi** cégeket, ahol a feketén foglalkoztatottak 24%-át alkalmazták 2009-ben. Az építőipar után továbbra is ebben az ágazatban van a legtöbb a fekete munkás, hasonlóan a 2008. évi negatív adatokhoz.

A kereskedelmi ágazat – a viszonylag nagy, 18%-os ellenőrzést számítva - harmadik helyen áll a feketén foglalkoztatott munkavállalók számával, 2009-ben 10%-os részesedést képviselt. Szemben a korábbi két évvel, amikor a hatodik volt a feketén foglalkoztatott munkavállalók ágazati listájában a kereskedelem a kiemelt ágazatok között.

Tavaly a **mezőgazdasági** foglalkoztatóknál és a feldolgozóiparban 6-7%-os volt az ellenőrzött foglalkoztatók százalékos aránya. Míg a mezőgazdaság az elmúlt három évben egyformán a negyedik legfertőzöttebb ágazat volt a feketén foglalkoztatott munkavállalókat tekintve. (2009 év-9%-al, 2008. év 8,4%-al), addig a **feldolgozóipar** csak a bejelentés, munkaszerződés nélkül foglalkoztatott munkavállalók 4%-át képviselte, ami a korábbi évekhez viszonyítva is csökkenő tendenciát mutat az ágazatban.

A **vendéglátás**ban lefolytatott ellenőrzések az összellenőrzések 17%-át tették ki 2009-ben, ahol a feketén foglalkoztatottak száma több mint felével visszaesett 2008-hoz képest (12%-ról 5%-ra).

1.3.2 Kiemelt ágazatok

a. Építőipar

Ez az ágazat „termelte ki” a feketemunkások legnagyobb százalékát a múlt évben is, bár ez a szám évről évre csökkenő tendenciát mutat. Ennek oka egyrészt a makrogazdasági környezet, a rendszeres munkaügyi ellenőrzések, utóellenőrzések révén egyes foglalkoztatók jogkövető magatartásának elérése, de szerepet játszott az is, hogy a foglalkoztatók egyszerűen rutinosabbak lettek a jogszabályi rendelkezések kijátszásában, különösen az AM-könyvvel történő foglalkoztatásnál.

A gazdasági környezet hatása az ágazatban érezhető, új építkezések megkezdésére csak elvétve került sor, a magas készültségi fokban lévő építkezések a pénzhiány miatt leálltak.

Újkeletű jelenség az alvállalkozói lánc zsugorodása ebben az ágazatban, előfordult, hogy a generálkivitelező saját embereivel vonult fel az építési területre, akiknek a foglalkoztatása általában szabályos volt. A jogkövető magatartás egyik megnyilvánulási formája az alvállalkozói láncolatban, hogy a fővállalkozó az alvállalkozó munkavállalóit írásos munkaszerződés, vagy kitöltött AM-könyv bemutatása után engedte be a munkavégzési területre.

Nem körbezárt építési területen (útépítés) megtörténik, hogy a munkavállalók az ellenőrzést meghiúsítják azzal, hogy a munkavégzés helyszínéről engedély nélkül elszaladnak. A fővállalkozói felelősség intézménye a gyakorlatban bevált, ritkán kell alkalmazni a vélelem felállítását, a fővállalkozó kiemelten együttműködik a felügyelőséggel, az építésvezető segíti a felügyelők munkáját, az építési napló fontos bizonyítási eszköz az eljárás során.

Az építőiparban főleg a segédmunkák körében tapasztalható a legtöbb jogsértés. A Közép-dunántúli Régióban egyre többször találkozni azzal a jelenséggel, hogy a külföldi székhelyű (szlovák, román) munkáltató magyar munkavállalókat foglalkoztat AM-könyvvel.

b. Mezőgazdaság

Az egri borvidéken a korábbi ellenőrzések eredményeként kiszabott büntetéseknek jelentős hatása volt a jogkövető magatartás kialakulásában, ugyanis a szüreti ellenőrzésekkor többfelé tapasztalták, hogy az alkalmi munkavállalókat jogszabályi előírásnak megfelelően foglalkoztatták. Az Észak–alföldi régió arról számolt be, hogy kezd visszaszorulni a régióban azon esetek száma, ahol a munkáltató haszonbérleti jogviszonynak kívánja beállítani a munkajogviszonyt.

A mezőgazdaság területén is egyre jellemzőbb a telefonos riasztólánc kiépítése, azokon a területeken, ahol több foglalkoztató is jelen van.

Pozitív és negatív példák:

- 2009. szeptember 19-én Zalaszántó (Zala megye) almaszüreten egy egyéni vállalkozó, mint munkáltató munkaügyi ellenőrzése során megállapítást nyert, hogy az ellenőrzés időpontjában összesen 51 munkavállalót (!) foglalkoztatott a jogszabályban előírt módon vezetett alkalmi munkavállalói könyvvel. (A munkáltatóval szemben 2007-ben - szintén szüreti munkákon lefolytatott - munkaügyi ellenőrzésen 11 ember „feketén" történő foglalkoztatása miatt 1.000.000 Ft munkaügyi bírságot szabtak ki.)

- 2009. december 2-án Nárai külterületén fakitermelési munkákon egy Kft. az ellenőrzés időpontjában összesen 8 munkavállalót foglalkoztatott a jogszabályban előírt módon vezetett alkalmi munkavállalói könyvvel. (A munkáltatóval szemben 2008-ban- szintén fakitermelési munkákon lefolytatott - munkaügyi ellenőrzésen 11 ember „feketén" történő foglalkoztatása miatt a felügyelőség nagy összegű munkaügyi bírságot szabott ki.)

- Az OMMF Nyugat-dunántúli Munkaügyi Felügyelősége egy Bt, mint munkáltató ügyében megállapította, hogy a munkáltató szőlőszedő munkakörben 71 főt (!) írásba foglalt munkaszerződés és az Adó-és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalba történő bejelentés nélkül foglalkoztatott. A munkaszerződés nélkül foglalkoztatott munkavállalók mindegyike - állításuk szerint- rendelkezett alkalmi munkavállalói könyvvel, de azokat nem tudtak bemutatni a munkavégzés helyén, mivel a munkáltató képviselője gépkocsijában maradtak, akinek délelőtt a kocsival Pécsre kellett utaznia.

c. Kereskedelem és vendéglátás

A munkavállalók többsége együttműködik a felügyelőkkel ebben az ágazatban, mivel a telepített munkahely révén a helyszínt nem tudják elhagyni. Továbbra is jellemző az ágazatra a munkaidő-nyilvántartás teljes hiánya a munkaidős jogsértések leplezésekor, gyakori az utólag meghamisított nyilvántartás bemutatása. Nem ritka hogy az ágazatban napi 16 -18 órát dolgozik a munkavállaló.

A felügyelők ezen a területen törekednek a folyamatos forgalom biztosítására, ezáltal annak kizárására, hogy a munkáltató valamilyen kárigényt próbáljon érvényesíteni a hatósággal szemben, ezzel viszont az ellenőrzések ideje megnyúlik, csökken a hatékonysága.
Az éjszakai szórakozóhelyek ellenőrzése továbbra is csak rendőrség igénybevételével lehetséges.

Példák:

- 2009. december 12-én egy nógrádi kis falu vegyesboltjában tartottak a felügyelők ellenőrzést. A boltban két munkavállaló dolgozott, az egyikük munkaszerződéssel. A másik hölgy az ellenőrzés megkezdésekor a pult mögött pakolgatott, és először ijedten közölte a felügyelőkkel, hogy nem dolgozik csak egy zsebkendőért jött be. A hölgy később elismerte, hogy eladóként dolgozik AM könyvvel, amely aznapra (szombatra) nem tartalmazott bejegyzést. A felügyelők ezen túl „leleplezték" a munkaidő-nyilvántartás hiányosságát is.

- A felügyelők egy dorogi ajándékboltban tartott vizsgálat során megállapították, hogy az eladó AM könyve nem volt a jogszabályoknak megfelelően kitöltve. A munkáltató arra hivatkozott, hogy munkavállalója csak „segédkezett", az elvégzett munkáért munkabért nem kapott, csak kávéval kínálta meg, illetve beszélgetni szeretett volna vele.

d. Feldolgozóipar

Az ez évi adatok is azt igazolják, hogy az ágazat folyamatos ellenőrzése indokolt, mivel a jogsértések valamennyi típusa magas arányban képviseli magát. Még mindig előfordult, hogy a foglalkoztató az élelmiszerbiztonsági szabályok betartására hivatkozva próbálja az ellenőrzést kivédeni.

A magas mutatók egyik fő oka, hogy a feldolgozóiparban dolgozik a legtöbb munkavállaló, de sajnos a gazdasági válság - a csoportos létszámcsökkentések révén – leginkább a feldolgozóipar munkavállalóit sújtotta.

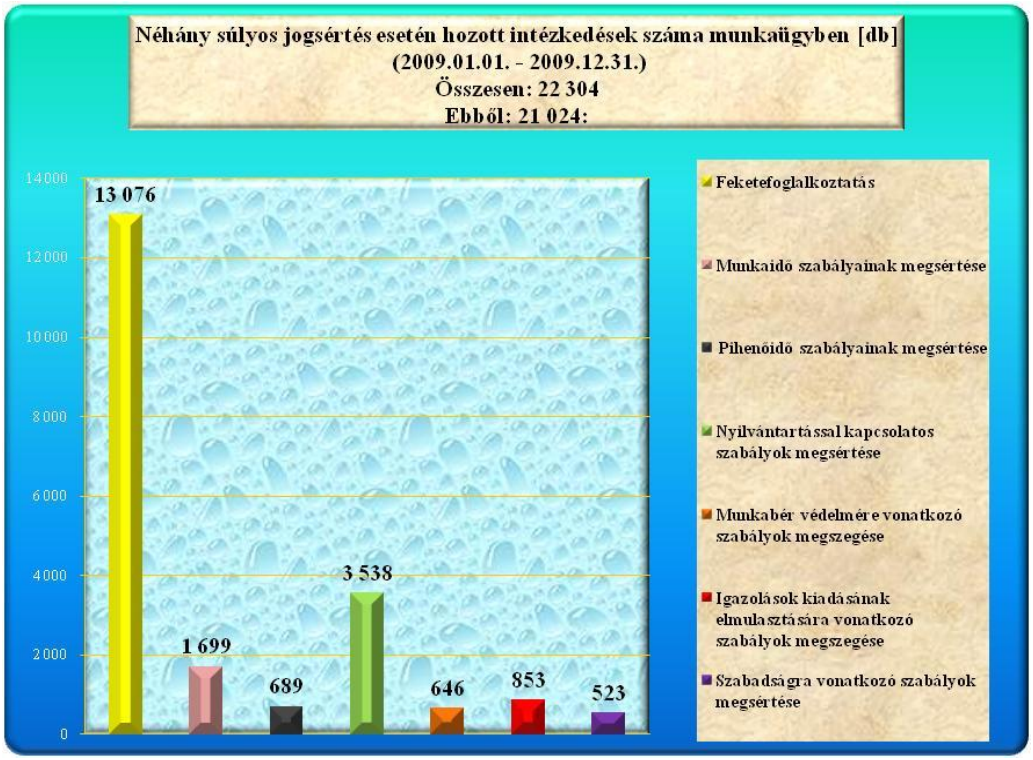
Ebben az ágazatban a munkaügyi ellenőrzések 7%-át folytattuk le, a legtöbb jogsértést a munkaidő, pihenőidő, rendkívüli munkavégzés rendelkezéseinek megsértése miatt állapították meg, ami a munkavállalók 35%-át fogta át, majd ezt követte a munkaidő-nyilvántartás vezetésére vonatkozó rendelkezések megszegése, ami a munkavállalók 30-%-át érintette.

e. Nyomozási és biztonsági tevékenység

A nyomozási biztonsági tevékenység területén feltárt nagyszabású fekete foglalkoztatás a végtelen alvállalkozói láncolatból adódik. A munkaügyi ellenőrzés megkezdését követően, illetve annak hatására nagyszámú munkavállalót jelentenek be ahhoz a céghez, amelyik az ellenőrzés során a munkavállalók foglalkoztatását alvállalkozóként felvállalja. Ezek az alvállalkozók eltűnnek, feltehetően járulékokat sem fizettek a munkavállalók után. A háttérben az a személy és vagyonőrzéssel foglalkozó fővállalkozó van, aki a közbeszerzéseket és a nagyobb megbízásokat elnyeri, és a nagyszámú, állandóan cserélődő alvállalkozói láncolat bonyolult rendszerét profi módon működteti. Profitra úgy tesz szert, hogy az alvállalkozói szerződéseket „nyomott" áron köti, hisz az alvállalkozó járulékokat úgy sem fizet a munkavállalók után. Fekete foglalkoztatás megállapításának hiányában a fővállalkozó

továbbra is tud indulni a közbeszerzési pályázatokon. Ennek a jelenségnek további jellemzője, hogy a munkavállalók felett a munkáltató úgy változik, hogy a munkavállalók nem is ismerik az aktuális munkáltatójukat. A jelenség felszámolására társhatósági összefogás szükséges.

1.3.3 Súlyos jogsértések

A kiemelt ágazatokban a feltárt súlyos jogsértések közül még mindig az alkalmi munkavállalói könyvvel történő visszaélések fordulnak leginkább elő a fekete foglalkoztatás körében.

A visszaélések leggyakoribb formái:

- év, hónap beírása, dátum nélkül az AM könyvbe a többi rovat kitöltése mellett,
- nincs a munkavégzés helyén az AM könyv, (mert a gépkocsiban maradt, amit a munkáltató elvitt magával, vagy csak szimplán a munkáltató reggel elvitte, vagy a munkavállaló otthon felejtette)
- egyáltalán nincs kitöltve egy rovata sem az AM könyvnek, de a könyv a helyszínen van,
- gyakoribb jelenség, hogy a munkáltató utólag viszi az ellenőrzés helyszínére az AM könyvet, majd úgy állítja be, mintha eredetileg is a helyszínen lett volna,
- dátum olvashatatlan, radírozott, vagy átírt.

Az év során több esetben találkoztak a felügyelők hőre eltűnő tintával írt AM könyv kitöltésekkel. Ezekben az ügyekben az OMMF közokirat-hamisítás miatt feljelentést tett a rendőrségen. A határozott fellépés következtében az év második felében ez az elkövetési mód visszaesett.

Aggasztó jelenségre figyeltek fel azonban az Észak-magyarországi régióban, miszerint a munkáltatók az AM könyv összes rovatát áthúzzák, stornózzák mielőtt a Munkaügyi Központba leadják.

Észak-alföldön az AM könyv nélkül foglalkoztatók körében egyre több a kontár vállalkozó magánszemély, aki korábban egyéni vállalkozó volt, de vállalkozói igazolványát visszaadta, vagy a jegyző visszavonta.

Munkaidő- nyilvántartás, építési napló, AM könyves nyilvántartás és AM könyv hiányában nőtt azon munkáltatók száma, akik nem a munkavállalók által megjelölt gazdasági társaságként, hanem magánszemélyként akarják vállalni a szabálytalanságot. Volt olyan „munkáltató" cég is, amelyik idézés nélkül bement a felügyelőségre, és bejelentette több ügyben is „munkáltatói" minőségét.

Újfajta jelenség, hogy az egyébként szabályosan foglalkoztató cégek hétvégi foglalkoztatások alkalmával megkockáztatják a jogszerűtlen foglalkoztatást, pl. a szűkös átadási határidő miatt.

Általánosságban elmondható, hogy a foglalkoztatók az AM könyves foglalkoztatást továbbra is a járulékok befizetésének kiküszöbölésére használják, nemcsak alkalmi jelleggel.

A feketemunkával kapcsolatban a legjelentősebb változás, hogy a korábbi évekhez képest jelentősen visszaesett a munkavállalási engedély nélkül foglalkoztatott munkavállalók aránya. A visszaesésnek főleg az az oka, hogy 2009. január 1-től már nem kell munkavállalási engedély a román állampolgárságú munkavállalóknak.

1.3.4 Utóellenőrzések

A feketemunkások foglalkoztatásának a legalizálását a legtöbb esetben a munkáltatók az ellenőrzést követően, annak hatására, még a határozat meghozatala előtt megteszik.

Általánosságban elmondható, hogy a bejelentések többsége továbbra is csak egy napos, de egyre gyakoribbak a hosszabb időszakra vonatkozó APEH bejelentések, illetve, hogy a munkáltató a feketemunkával érintett összes munkavállalóját bejelenti az illetékes adóhatósághoz.

Az utóellenőrzések során egyre többször volt tapasztalható, hogy a munkáltató adószámát az APEH visszavonta, vagy a társaság felszámolás alá került, de a felszámoló a cég irataival nem rendelkezett, a munkavállaló bejelentéshez szükséges adatokat nem ismerte, így nem tudja teljesíteni a határozatban foglaltakat, illetve az is előfordult, hogy az utóellenőrzés alá vont cégek egy része már ismeretlen helyre költözött.

1.3.5 Az ágazati kollektív szerződéssel érintett területek

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint az építőipari szakmunkát végző munkáltatók többsége ismeri az Építőipari Ágazati Kollektív Szerződést és annak tartalmát. A munkavállalók a kollektív szerződésben rögzített béreket kevés kivétellel megkapják. A jogsértő munkáltatók a béreket még az eljárás alatt visszamenőleg kifizetik.

A Sütőipari Szakágazati Kollektív Szerződésben foglaltak betartását vizsgáló ellenőrzések során általános tapasztalatként elmondható, hogy a régi nagyüzemekben ismerik a kollektív

szerződés rendelkezéseit, míg a kis pékségek nem tudják, hogy az ágazati Kollektív Szerződés rájuk is vonatkozik.

A Vendéglátó és Idegenforgalmi Kollektív Szerződésben foglaltak betartását vizsgáló ellenőrzések tapasztalatai azt mutatják, hogy a munkáltatók nagy része nincs tisztában az ágazati kollektív szerződésben foglaltakkal.

Alapvetően elmondható, hogy azon munkáltatók, akik legálisan foglalkoztatnak munkavállalókat, betartják a garantált bérminimumra, valamint az ágazati kollektív szerződésben előírt bérekre vonatkozó előírásokat.

1.3.6 A munkaerő - kölcsönzés, túlmunka, szabadság

A korábbi időszakhoz viszonyítva inkább esetenként fordult elő a **munkaerő kölcsönzéssel** kapcsolatos szabályszegés. A szabálytalanságok leggyakoribb formája, hogy nyilvántartási szám hiányában végzett kölcsönzést a foglalkoztató, illetve alvállalkozási szerződésnek akarta beállítani a kölcsönzést. Ennek speciális változata, hogy az iskolaszövetkezetek saját tagját megbízási szerződéssel jogellenesen kölcsönzi valamelyik gazdasági társasághoz munkavégzésre. A munkáltatók többsége még mindig egybemossa a munkaerő-kölcsönzést a munkaerő- közvetítés fogalmával.

A **rendkívüli munkavégzésse**l kapcsolatban gyakran tapasztalják a felügyelők, hogy egyes üzletek hétvégi nyitva tartása esetén szombatra, vasárnapra nincsen rendes munkaidőben beosztott munkavállaló. Egy közép- dunántúli könyvtárban például a könyvtárosoknak rendszeresen kellett munkát végezni a rendes munkaidőn felül, melyért sem szabadidőt, sem munkabért nem kaptak. Szintén ebből a régióból számoltak be arról, hogy a foglalkoztató egy hónapban nem tartotta be munkavállalóinak a heti 48 órás munkaidő felső határa vonatkozó előírást, a munkaidőt a munkaidő-nyilvántartáson úgy vezette, mintha napi 8 órát teljesítettek volna, a többlet munkaidőt viszont jutalomként – nem túlóra jogcímén - fizette ki, mivel a munkavállalók már csaknem 200 óra túlórát teljesítettek.

A **szabadsággal** kapcsolatos szabálytalanságok egyértelműen csökkenő tendenciát mutatnak, aminek fő oka az, hogy az Mt. 2007. évi módosításai lassan kezdenek átmenni a gyakorlatba. Jelenségként értékelhető, hogy a nyári szabadságolási időszakban a munkaidő - nyilvántartás szerint a munkavállaló szabadságon van, azonban a megjelölt időszakban ténylegesen munkát végez.

1.3.7 Főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzések

Az elmúlt évek tapasztalatai is azt mutatják, hogy a vendéglátó-ipari egységek és a sütőipar ellenőrzését főmunkaidőn kívül célszerű végezni.
A mezőgazdaság és az építőipar hétvégi ellenőrzése során több szabálytalanságot állapítanak meg a felügyelők, ha váratlanul jelennek meg.
A hétvégi ellenőrzések közül a szombati napra elrendelt ellenőrzések továbbra is meghozzák a várt eredményt, míg a vasárnapi, illetve a munkaszüneti napra tervezett ellenőrzések eredményessége nem számottevő.
Az őstermelők és az egyéni vállalkozók az ünnepek alatt családi segítséggel oldják meg a munkaerőigényt.

2. HATÓSÁGI NYILVÁNTARTÁS

2009. június 1-jén hatályba lépett a rendezett munkaügyi kapcsolatok követelményét érintő törvények módosításáról és egyéb, munkaügyi szempontból szükséges intézkedésekről szóló 2009. évi XXXVIII. törvény.

Az új törvény hatálybalépésével megváltoztak a kizárás szabályai a rendezett munkaügyi kapcsolatok és a közbeszerzés tekintetében, a kizárási feltételt képező jogsértések a hatósági nyilvántartásból egyértelműen megállapíthatóak. **A kizárási és publikálási idő** a 2009. június 1-e után indult ügyekben egységesen **két év.** Az új törvény hatálybalépésével a hatóság a nyilvántartásban szereplő adatokat a bejegyzés alapjául szolgáló határozat jogerőre emelkedésének és végrehajthatóvá válásának napjától számított két év elteltével törli. **Törlésre kerültek** a régi Áht 15. §-a (7) bekezdésének *c)* pontja, valamint (9) bekezdése szerinti munkaügyi jogsértésekkel kapcsolatos adatok, valamint minden olyan határozat, amelynél a jogerőre emelkedés és végrehajthatóvá válás napjától számított **2 év eltelt.** Ez alól **kivételt képeznek** a 2009. június 1-je előtt indult hatósági eljárás során hozott azon határozatok, melyek **közbeszerzési eljárásból kizáróak**, ugyanis ezen **határozatok a meghozataltól számított 5 év elteltével kerülnek törlésre.**

2010. január 20-ig a hatósági nyilvántartásban a **közbeszerzés menüpont** alatt szereplő munkáltatók száma **32 516**; a **rendezett munkaügyi kapcsolatok** menüpont alatt szereplő munkáltatók száma **15 017**; míg a **munkavédelmi bírsághatározatok** menüpont alatt szereplő munkáltatók száma **4233.**
2010. január 20-ig az interneten megtekintett munkáltatók száma **48 167.** A web statisztika göngyölt adatokat tartalmaz, a hatósági nyilvántartás 2006. szeptember 23-ai indulása óta.

Hatósági nyilvántartásunkban 2010. január 20-ig **48 998** vállalkozás szerepel, a **közbeszerzésből kizárt cégek száma 32 516**

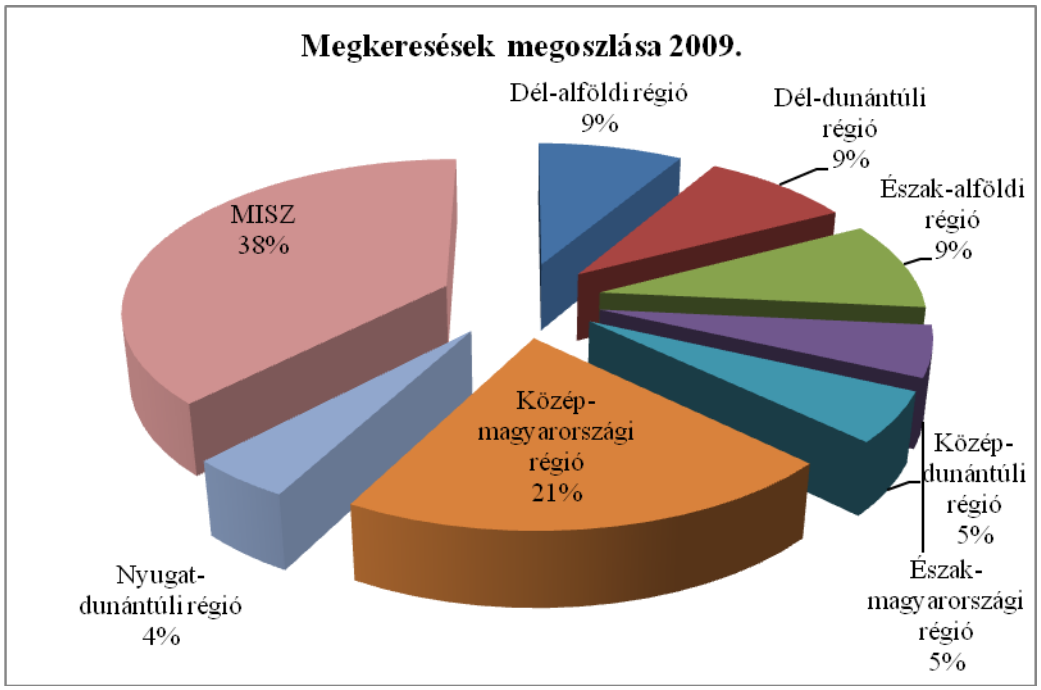
3. MUNKAVÉDELMI TANÁCSADÓ SZOLGÁLAT

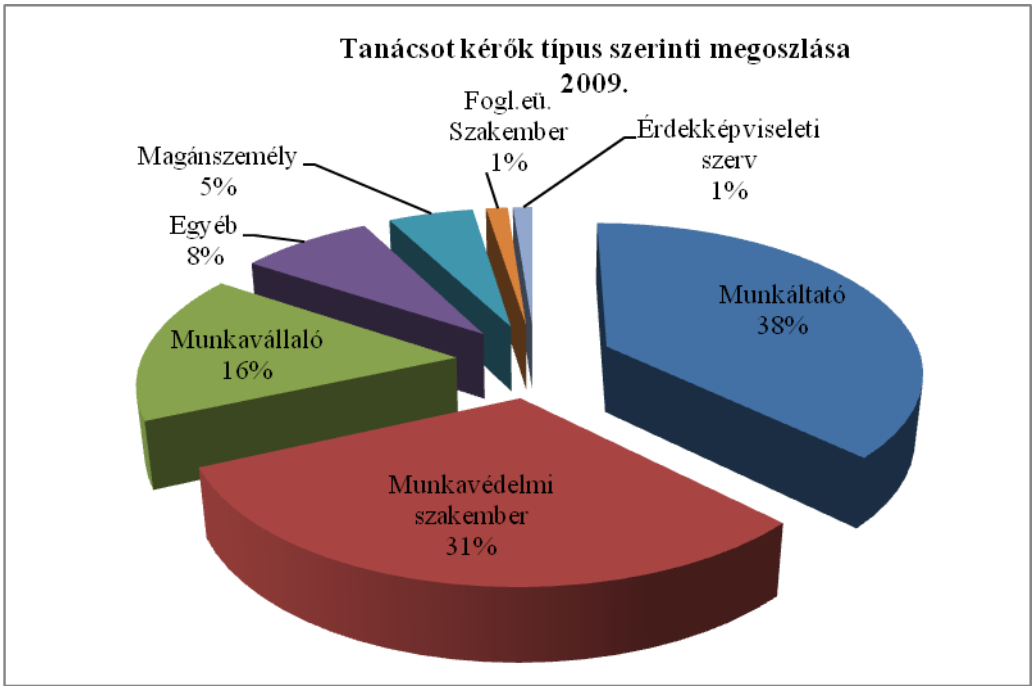
Az OMMF a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. sz. törvény 14. § (1) bek. e., pontjában előírt kötelezettségnek megfelelően, 2003-ban létrehozta, és azóta koordinálja a közcélú állami munkavédelmi információs rendszert, mely kezdetben csak telefonon, az úgynevezett „zöldszámon" volt elérhető. 2007-től, az integrációt követően létrehozott Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat már szélesebb tevékenységi körrel, a regionális munkavédelmi felügyelőségek munkavédelmi felügyelő tanácsadóinak közreműködésével látja el a munkahelyi biztonság és munkahelyi egészség témakörében az információnyújtást, tanácsadást.

A Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat tevékenysége a munkáltatók, munkavédelmi szakemberek, dolgozók illetve érdekképviseletek körében jó fogadtatásra talált, közismert és elismert szolgáltatásként működik. Népszerűségét jellemzi, hogy az érdeklődések száma folyamatosan, évről-évre növekszik, így történt ez az elmúlt évben is.
2009. évben a Szolgálathoz összesen 17314 megkeresés érkezett.

Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat	Megkeresések száma [db]
Munkavédelmi felügyelő tanácsadók	10764
MISZ/Szakmai osztály	6550
Összesen	17314

A megkeresések számának százalékos megoszlását tekintve a Közép-magyarországi régió áll az élen (21 %), egyenletes a tanácsadások megoszlása az azt követő Dél-alföldi, Dél-dunántúli és az Észak-alföldi régióban (9 %), kisebb érdeklődésű, de kiegyenlített az Észak-magyarországi, Közép-dunántúli valamint a Nyugat-dunántúli régió. (5, ill. 4 %).

A gazdasági élet szereplői közül 2009. év során a Szolgálat munkatársaihoz legnagyobb számban a munkáltatók (38 %) illetve a munkavédelmi szakemberek (31 %) fordultak szakmai problémáikkal. Az információt kérők közül harmadik helyen a munkavállalók álltak (16 %), akik továbbra is az egészséget nem veszélyeztető és a biztonságos munkavégzésre vonatkozó kérdéseikkel keresték meg munkatársainkat. Igen csekély számban fordultak hozzánk a foglalkozás-egészségügyi szakemberek, illetve az érdekképviseletek (1-1 %).

A Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálatot 2009-ben is változatlanul telefonon, személyesen és írásban (elektronikusan, illetve levélben) keresik meg az érdeklődők.

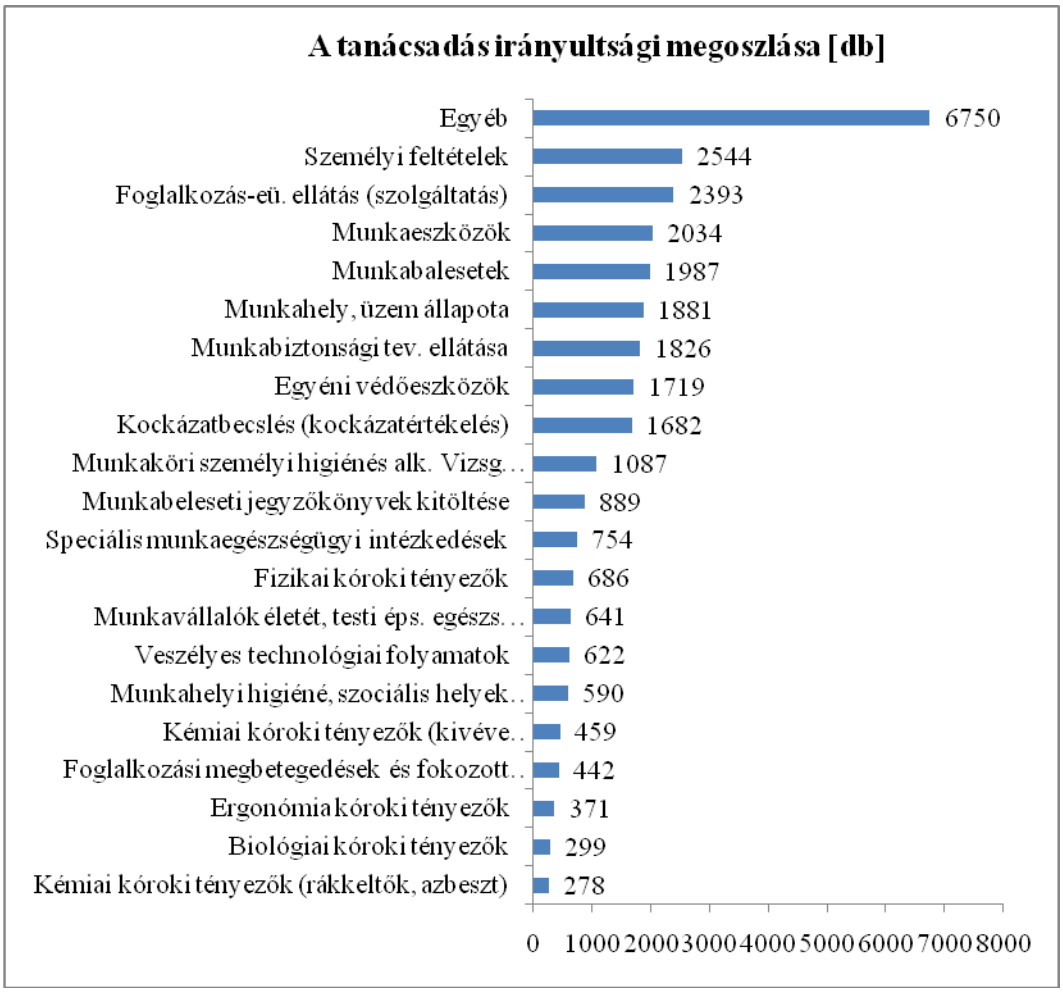
Tanácsadási módok [db]			
Régiók	Telefonos	Személyes megkeresésen alapuló	Írásos /levél, e-mail/
Dél-alföldi régió	1165	284	28
Dél-dunántúli régió	1189	290	39
Észak-alföldi régió	1166	413	25
Észak-magyarországi régió	705	186	30
Közép-dunántúli régió	540	341	22
Közép-magyarországi régió	2979	367	249
Nyugat-dunántúli régió	456	262	28
MISZ / Szakmai osztály	6464	0	86
összesen	14664	2143	507

A tanácsadási tevékenység során elsőséget élvez, és a munkavédelmi szemlélet formálása szempontjából a legjobb hatásfokú a személyes konzultáció, mivel ebben az esetben az érdeklődő igényei és a jogszabályi elvárások minden szempontból összeegyeztethetők. Tájékoztatásra ilyen formában, legnagyobb számban az Észak alföldi régióban került sor (413), nagyszámú konzultatív tanácsadás történt Közép-magyarországon (367) illetve Közép-

Dunántúlon (341), majdnem azonos volt a Dél-dunántúli (290), a Dél-alföldi (284) és a Nyugat-dunántúli (262) régió, a legkisebb érdeklődésű régió az Észak-magyarországi (186) volt.

A telefonos és személyes megkeresések mellett az írásos, ezen belül az elektronikus (e-mail) megkeresések száma is egyre nőtt. A legtöbb megkeresés a Közép-magyarországi régióhoz érkezett (249 db).

A tanácsadások irányultság, témakör szerinti megoszlását szemlélteti az alábbi diagram.

- A biztonságos munkavégzés személyi feltételei érdekelték a legtöbb kérdezőt. A gépkezelői jogosultságokról rendelkező jogszabály hatályon kívül helyezésével a vonatkozó rendelet várható megjelenéséről, annak tartalmáról, valamint, hogy a személyi követelményeket a munkáltatók hogyan teljesíthetik.

- Változatlanul nagyszámú, de 2008-hoz viszonyítva, kisebb arányú megkeresés vonatkozott a foglalkozás-egészségügyi szolgálatokkal kapcsolatos munkáltatói bejelentési kötelezettségekre.

- A munkavállalók által feltett kérdések között a munkaeszközök használatával, a munkahelyek egészséges, biztonságos kialakításával, valamint a veszélyes munkaeszközök munkavédelmi üzembe helyezésének feltételeivel kapcsolatos információnyújtások (munkaeszközök minimális biztonsági követelményei,

munkakörnyezet állapota) szintén gyakoriak. A munkáltatók jogszabály ismerete ezen területeken hiányos, vagy költségtakarékossági szempontok miatt nem veszik figyelembe az előírásokat.

- Csaknem azonos volt az érdeklődés a munkabalesetek, a munkahely, üzem állapotával kapcsolatos munkáltatói feladatokról, valamint a munkabiztonság keretében ellátandó tevékenységekről.

- A témaköröket tekintve nagyszámú érdeklődés mutatkozott a kockázatértékeléssel, valamint az egyéni védőeszközök juttatásával, kiválasztásával kapcsolatban. A magas szám azt bizonyítja, hogy sokak számára még mindig nem egyértelmű a kockázatértékelések tartalmi felépítése, folyamatának lépései.

- A munkaegészségügy témakörében érkezett megkeresések a munkahelyi elsősegélynyújtók képzésére, és jogszabályilag előírt létszámára vonatkoztak.

- Ugyanebben a témakörben növekedtek a pszichoterrorra, a munkahelyi stresszre vonatkozó kérdések.

- Az év második felében megemelkedtek a foglalkozási megbetegedések bejelentésére vonatkozó érdeklődések.

- A minimális számú foglalkozás-egészségügyi szakemberek kérdései jórészt az expozíciós lapok kitöltéséhez fűződtek.

- A nyári időszakban megszaporodtak a zárt téri munkahelyek szellőztető berendezéseinek üzemeltetésére, valamint a téli-nyári védőital juttatásra és a pihenőidők kiadására vonatkozó kérdések.

- A munkavállalók sokszor egyéni problémájuk miatt érdeklődtek, melyek több esetben a közérdekű bejelentés és panasz fogalomkörébe tartozó megkereséseknek minősültek.

- Az egyéb témakörben - elsősorban munkaügyben - a foglalkoztatás jogszerűségével kapcsolatos információkérések kerültek előtérbe.

A Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat tevékenysége mára egyre ismertebbé vált, működésére egyaránt számítanak a munkáltatók, a munkavállalók, a különböző társhatóságok, érdekképviseletek valamint a civil szervezetek is. Szép példája volt ennek Dél-Dunántúl három megyéjében (Baranya, Somogy, Tolna), a Pécs- Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Lakics Gépgyártó Kft. szervezésében indult munkavédelmi vetélkedősorozat, mely a régióban működő munkavédelmi felügyelő tanácsadók aktív közreműködésével, a Szolgálat védnökségével valósult meg. A megmérettetés során a versenyzők a munkabiztonságról, munkaegészségügyről komoly felkészültségről tettek tanúbizonyságot. Az OMMF kupáját a verseny egyéni győztese vehette át.

Fontosnak tarjuk, hogy a munkáltatók, munkavállalók megfelelő munkavédelmi ismeretekkel rendelkezzenek az általuk művelt szakterületeken, hogy a munkahelyi balesetek, foglalkozási megbetegedések száma csökkenjen, azok megelőzhetők legyenek.